

Maria Kääriäinen & Minna Summanen

**ISÄN JA LAPSEN VÄLINEN
VUOROVAIKUTUS
SEKÄ
TUNNETYÖSKENTELEY**

MLL:n isä-lapsiryhmän jäsenten kokemuksia isyydestä

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Maria Kääriäinen & Minna Summanen	Sosionomin koulu- tususohjelma	22.8.2017
Opinnäytetyön nimi		69 sivua 2 liitesivua
Isän ja lapsen välinen vuorovaikutus ja tunnetyöskentely		
Toimeksiantaja		
Mannerheimin lastensuojeluliitto Ry, Isä-lapsiryhmä		
Ohjaaja		
Jari Huotari		
Tiivistelmä		
<p>Tässä opinnäytetyössä tutkitaan isien ja lasten välistä vuorovaikutusta ja tunnetyöskentelyä. Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään, miten isät mieltävät oman ja lapsensa välisen vuorovaikutuksen, mitä isyys merkitsee haastatelluille, miten tunnetyöskentely näkyy isien ja lasten välisissä suhteissa, tuntevatko isät haasteita vuorovaikutustilanteissa ja tunnetyöskentelyssä lastensa kanssa, millaista apua tai tukea he kaipaavat näihin tilanteisiin.</p> <p>Opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastatteluja. Haastateltavina oli viisi isää, joilla on varhaiskasvatukseen lapsia. Haastattelut analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Tulokset esitellään neljän pääteeman mukaisesti, jotka ovat isyys, lapsi, vuorovaikutus ja tunnetyöskentely.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että isät kokivat vuorovaikutuksen ja tunnetyöskentelyn erittäin merkitykselliseksi lapsen kanssa. Ilmeet, eleet ja fyysinen kosketus olivat tärkeässä roolissa isän ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Isät kokivat tunteiden näyttämisen helpoksi, joita he osoittivat lapsilleen niin fyysisesti kuin sanallisesti. Myös negatiiviset tunteet tuotiin aidosti esille. Haasteiden osalta isät kokivat tottelemattomuuden kasvatuksen vaikeimmaksi haasteeksi. Myös omien tunteiden hillitseminen koettiin ajoittain haasteelliseksi.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksia on mahdollista hyödyntää isien ja lasten parissa tehtävässä työssä.</p>		
Asiasanat		
Isyys, vuorovaikutus, kiintymyssuhde, tunnetyöskentely, vanhemmuus		

Author (authors) Maria Kääriäinen & Minna Summanen	Degree Bachelor of Social Services	Time 22.8.2017
Thesis Title Interaction and emotional work between fathers and children		69 pages 2 page of appendices
Commissioned by Mannerheim League for Child Welfare, father-child group		
Supervisor Jari Huotari		
Abstract <p>This thesis investigates interaction and emotional work between fathers and children. The purpose of the study was to find out how fathers perceive interaction with their children, what paternity means to the interviewees, how emotional work is shown in relationships between fathers and children, do fathers feel challenges in interaction and emotional work with their children and what kind of help or support they need in these situations.</p> <p>The thesis is a qualitative study. Thematic interviews were used as the data collection method. Five fathers with children in early childhood education were interviewed. The interviews were analyzed using data-driven content analysis. The results are presented under four main themes: fatherhood, child, interaction and emotional work.</p> <p>Based on the results of the study it can be concluded that fathers considered interaction and emotional work very important with the child. Facial expressions, gestures and physical contact played an important role in interaction between the father and the child. Fathers felt that emotion was easy to show to their children both physically and verbally. Negative feelings were also genuinely brought out. In terms of challenges the fathers felt that the most difficult challenge in upbringing is disobedience. Also controlling one's own emotions was sometimes challenging.</p> <p>The results of the thesis can be utilized in work with fathers and children.</p>		
Keywords Fatherhood, interaction, affection, emotional work, parenthood		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	ISYYDEN MÄÄRITELMÄ.....	7
3	ISYYDEN MUODOT	9
3.1	Biologinen isyys	9
3.2	Juridinen isyys	10
3.3	Sosiaalinen isyys	10
3.4	Psykologinen isyys	11
4	ISÄN ROOLI JA MERKITYS.....	11
5	ISYYDEN MUUTOS	13
6	LAPSEN SOSIAALIS- EMOTIONAALINEN KEHITYS	14
6.1	Sosiaalinen kompetenssi	15
6.2	Emotionaalinen kompetenssi	15
7	VANHEMMUUS.....	17
8	VUOROVAIKUTUS.....	20
8.1	Isän ja lapsen välinen vuorovaikutus	21
8.2	Kiintymyssuhteen merkitys	24
8.3	Kasvatuksen haasteet	26
9	TUNTEET	27
9.1	Tunnetaitojen kehittyminen	28
9.2	Tunneäly ja empatia	29
9.3	Tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen	30
9.4	Tunteiden ilmaiseminen.....	33
9.5	Haasteet tunnetyöskentelyssä	34
10	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	35

11	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	35
12	LAADULLINEN TUTKIMUS.....	37
12.1	Aineiston keruumenetelmä	38
12.2	Teemahaastattelu.....	39
12.3	Sisällön analyysi	40
12.4	Tutkimuksen eettisyys	42
12.5	Tutkimuksen luotettavuus	43
13	TUTKIMUKSEN TULOKSET	45
13.1	Taustatiedot.....	45
13.2	Isyys	46
13.3	Lapsi.....	50
13.4	Vuorovaikutus.....	52
13.5	Tunnetaidot.....	54
14	JOHTOPÄÄTÖKSET	57
15	POHDINTA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	59
	LÄHTEET.....	64

LIITTEET

Liite 1. Tiedote

Liite 2. Kyselylomake

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön aiheena on isien ja lasten välinen vuorovaikutus sekä tunnetyöskentely. Opinnäytetyön kautta selvitettiin, miten isät kokevat oman ja lapsensa välisen vuorovaikutuksen, mitä isyys merkitsee haastatelluille, miten tunnetyöskentely näkyy isien ja lasten välisissä suhteissa, tuntevatko isät haasteita vuorovaikutustilanteissa ja tunnetyöskentelyssä lastensa kanssa, millaista apua tai tukea he kaipaavat näihin tilanteisiin. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Mikkelin Mannerheimin lastensuojeluliiton isä-lapsiryhmän kanssa ja tutkittavat koostuivat osasta ryhmän isiä. Tutkimuksesta saatua tietoa voidaan hyödyntää lasten ja isien parissa tehtävässä työssä.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys käsittelee isyyttä, vanhemmuutta, tunnetyöskentelyä, vuorovaikutusta sekä kiintymyssuhdetta. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka taustatiedoista löytyy määrällisen tutkimuksen piirteitä. Tutkimus tehtiin haastattelututkimuksena. Haastatteluun osallistui viisi varhaiskasvatuskäisen lapsen isää eri perhemuodoista. Haastattelut nauhoitettiin ja myöhemmin litteroitiin, jotta tutkimustuloksista saatiin mahdollisimman tarkat.

Opinnäytetyön idea lähti kiinnostuksesta isien ja lasten välistä vuorovaikutusta ja tunnetaitoja kohtaan. Työn kautta halusimme kehittää myös omaa ammatillisuutta ja tuoda isyyttä enemmän esille. Isyys kokonaisuudessaan on tullut ajankohtaisemmaksi aiheeksi vuosien saatossa. Kuitenkin aiheena isien ja lasten vuorovaikutusta ja tunnetyöskentelyä on tutkittu äiteihin verrattuna vähemmän. Mielestämme isien ja lasten välinen suhde jää usein äitien varjoon ja usein kiinnitetään huomiota enemmän äidin ja lapsen väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Isän ja lapsen välinen vuorovaikutus on kuitenkin yhtä tärkeää.

Isien rooli perheissä on vuosien varrella muuttunut yhteiskunnan muutosten kautta ja isät osallistuvat entistä enemmän lasten kasvatukseen sekä kodin hoitamiseen. Nykymaailmassa perhemuotojen muutokset ovat haastaneet isyyttä,

koska nykypäivänä isyys ei tarkoita enää pelkkää ydinperhettä ja sitä, että isä tuo leivän pöytään ja äiti hoitaa lapsia kotona. Isyyden nouseminen suurempaan rooliin, tuo isille myös enemmän vaatimuksia ja toiveita. Perhekeskeisyys ja miesten vanhemmuus ovat käsitteitä, joihin kiinnitetään enenevässä määrin huomiota. (Eerola & Mykkänen 2014, 7.)

2 ISYYDEN MÄÄRITELMÄ

Isyys on käsite, joka voidaan määritellä monella eri tavoin. Isä-sanaa käytetään normaalisti lapsen miespuolisesta vanhemmasta ja isyydellä viitataan taas vanhemmuuteen. Isä ja isyys käsitteinä eivät kuitenkaan tuo sanojen moninaisuutta esille. Perhemuotojen muuttuminen yhteiskunnassa saa uusia ulottavuuksia isyys käsitteelle. (Eerola & Mykkänen 2014, 10–11.) Aallon (2012) väitöskirjassa on tuotu esille sosiologi Juha Jämsän mielipide isyydestä. Aalto tuo Jämsän ajatuksen isyydestä esille, jossa Jämsä puhuu "miesvanhemmuudesta", koska isä-käsite on hyvin latautunut käsite tunteellisesti. (Aalto 2012, 24.)

Isyyttä on tutkittu, sillä sitä pidetään tärkeänä perheen, parisuhteen ja lapsen hyvinvoinnin kannalta. Isyyttä tutkimalla on haluttu selvittää, kuinka isyys vaikuttaa miehen hyvinvointiin ja identiteettiin. Lisäksi isyyteen liittyvät muutokset ja isyyksien moninaistuminen ovat olleet tutkimuksen kiinnostuksen kohteina. (Mykkänen & Aalto 2010, 43.) Mykkänen (2010) on tutkinut väitöskirjassaan ensimmäistä kertaa isäksi tulleiden kokemuksia ja tunteita isyydestä. Tutkimus toteutettiin narratiivisena tutkimusmenetelmänä, jossa hyödynnettiin 27 isän kertomuksia heidän isäksi tulostaan. Tutkimuksen tulokset avasivat suomalaisen miehen isäksi tulon lähtökohtia ja alkuisyyden moninaisuutta sekä auttoivat ymmärtämään tunnemaailmaa ja puhetta.

Isäksi tulo on yksi suurimmista käännekohdista miehille, koska se koskettaa niin miestä, kuin hänen ihmissuhteitaankin monilla tavoin. (McAdams 1988, 137–

138). Isyyteen sitoutumiseen kuuluu, kuinka mies omistautuu isyyteen. Sitoutumisena mielletään vastuunottaminen lapsen hyvinvoinnista, jossa korostuu vuorovaikutus, emotionaalinen kiintymys sekä läsnäolo. Isyyteen sitoutumisella on myös myönteiset vaikutukset miehen hyvinvoinnille. Sitoutuneet isät tuntevat enemmän tyytyväisyyttä elämää kohtaan ja nauttivat suuremmasta psyykkisestä kypsyydestä sekä heillä on vähemmän psyykkisiä vaivoja, kuin sitoutumattomampia ja lapsettomia veljiään kohtaan. (Eerola & Mykkänen & 2014, 49–50.)

Psykologisen tutkimusperinteen mukaan isä on tärkeä lapselle seuraavista syistä: lapsi tarvitsee apua äidistä irtautumiseen ja poikalapsi tarvitsee isästä miehen mallin itselle. Lisäksi tärkeänä pidetään varhaisen kiintymyksen isä-lapsisuhteen merkitystä lapsen kehitykseen ja kasvuun. Isä-lapsisuhte on uniikki ja se täydentää äiti-lapsisuhdetta. Isän ja äidin suhde lapseen on yhtä tärkeä ja merkityksellinen. Isyys vaikuttaa myönteisesti miehen tunne-elämään, sosiaalisiin suhteisiin ja yleiseen terveyteen, kuten myös Mykkänen & Eerola (2014) toteavat. Isäksi tuleminen kasvattaa ja lisää itseluottamusta. Isyys voi toimia miehelle myös tunnetaitojen opettajana. (Mykkänen & Aalto 2010, 43–45.)

Usein vanhemmuustutkimuksien tavoitteena on tuoda molempien vanhempien ääni esiin, mutta jostakin syystä isien ääni jää äidin äänen varjoon. Isyystutkimukset pyrkivät nostamaan esiin isien näkökulmaa. Isyyden yksiselitteinen määrittely on vaikeaa. Usein isyys määritellään biologisen suhteen kautta, mutta isyyttä voi toteuttaa myös esimerkiksi sijaisvanhemmat tai homoseksuaalit. Perinteinen tai osallistuva isyys mielletään yleisesti tutuiksi käsitteiksi. Se tarkoittaa, että isä on perheessä kurinpitäjä, elättäjä ja myös perheen pää. Sukupuoliroolien muutosten myötä ei ole yksiselitteisiä normeja, joiden varaan voi isyyden rakentaa. (Mykkänen & Aalto 2010, 45–47.) Nykyään odotukset isiä kohtaan ovat paljon suuremmat kuin vuosikymmeniä sitten, koska isyyden roolimallit ovat kokeneet myllerryksen. (Juvakka & Viljamaa 2002, 9).

3 ISYYDEN MUODOT

Isyystutkija Jouko Huttunen on määritellyt isyyden siten, että isä on henkilö, joka on läheisessä suhteessa lapseen, muttei ole synnyttänyt lasta. Huttunen käsittelee isyyttä neljän eri luokan kautta: biologinen, juridinen, sosiaalinen ja psykologinen isyys. (Huttunen 2001, 57.) Eerola on taas jakanut isyyden muodot perinteiseen, aktiiviseen ja paikkaansa hakevaan isyyteen. Perinteinen isyys on määriteltä perinteisesti sukupuolten välisellä roolijaolla, jossa isä huolehtii perheen toimeentulosta ja äiti huolehtii lapsista ja kodista. Isä osallistuu lasten- ja kodinhoidon äitiä auttamalla. Aktiivisessa isyydessä vanhemmuus jakautuu tasapuolisesti isän ja äidin välille, eikä sukupuoli määrittele kodin tehtäviä. Paikkaansa hakevalla isällä isyysprosessi on keskeneräinen, mutta isä haluaa olla kuitenkin hyvä lapselleen. (Eerola 2009, 24.) Seuraavissa luvuissa on tuotu esille Huttusen näkemys isyyden eri muodoista.

3.1 Biologinen isyys

Biologisella isyydellä tarkoitetaan isää, jonka sukusoluista lapsi on saanut alkunsa joko luonnollisin menetelmin tai keinohedelmöityksellä. Lapsi on tällöin perinnöllisesti sukua isälle, koska lapsi perii puolet perimästä biologiselta isältään. Isä on biologinen isä siitäkin huolimatta, vaikkei hän tietäisi olevansa isä, tai vaikka isä ja lapsi eivät olisi missään tekemisissä keskenään. (Huttunen 2001, 58–59.) Isyys voidaan saavuttaa myös isäpuolena olemisen tai adoption kautta, mutta biologista isyyttä pidetään edelleen keskeisenä perhesuhteissa. (Marsiglio & Roy 2012, 51.)

Huttusen (2001) mukaan biologinen isyys on selkeimmin määriteltävissä oleva isyys. Biologinen isyys on kuitenkin vain pieni osa isyyttä, mikäli isän ja lapsen välillä ei ole muuta kuin geenit. Huttusen mielestä isä-käsitettä voitaisiinkin käyttää vasta, kun lapsen ja isän välillä on vuorovaikutukseen ja kiintymykseen pe-

rustuva suhde. (Huttunen 2001, 58–59.) Eerola & Mykkänen toteavat, että biologinen isyys on yksiselitteinen asia, joka kuitenkin kattaa vain murto-osan isyyden kokonaisesta merkityksestä. (Eerola & Mykkänen 2014, 11.)

3.2 Juridinen isyys

Juridisella isyydellä tarkoitetaan laillista isyyttä, eli lain edessä oikeuksia ja velvollisuuksia lasta kohtaan. Isän velvollisuudet ovat kirjattuna lakiin (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983). Juridinen isyys on yleensä biologisella isällä, mutta juridisen isyyden saa myös adoptiossa tai isyyden tunnistamisen tai vahvistamisen kautta. (Huttunen 2001, 60.) Juridinen isä on huoltajuus- ja elatusvelvollinen lasta kohtaan ja esimerkiksi eron myötä tulevat kyseeseen tapaamisoikeudet sekä asumiskysymykset. (Huttunen 2001, 57–63.)

Nykyisin avioliiton ulkopuolella syntyy yhä enemmän lapsia. Tällöin isyyden tunnistaminen tehdään lastenvalvojan luona ja asiakirjat lähetetään maistraattiin vahvistettavaksi. Mikäli lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella ja isyys on tunnistettu, voi vanhemmat sopia huoltajuudesta. Huttunen (2001) mukaan, avioliitossa syntyneen lapsen vanhemmat ovat lapsen huoltajia automaattisesti, mutta mikäli lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella, on huoltaja vain äiti. Lapsen huoltajuus sisältää lapsen huollon ja tapaamisoikeuden. Juridista isää koskee elatusvelvollisuus oman elatuskyvyn mukaisesti. (Huttunen 2001, 57–65.)

3.3 Sosiaalinen isyys

Sosiaalisella isyydellä tarkoitetaan isyyttä, jossa lapsi ja isä asuvat saman katon alla ja jakavat yhteisen arjen. Sosiaalinen isä voi olla esimerkiksi sukulainen tai ystävä, joka näyttää lapselle perheessä oikeita tapoja toimia ja käyttäytyä. (Jayakody & Kalil 2002, 504). Sosiaalisen isyyden tehtävänä on siirtää omia arvojaan ja kulttuuria lapselle, sekä kehittää ja tukea lapsen moraalista, identiteettiä ja persoonaa. (Huttunen 2001, 62; Sinkkonen 1998, 22–23.) Huttunen (2001) pohtii, voiko mies olla lapselle "isä", ilman biologista tai juridista suhdetta.

Mies, joka osoittaa lapselle vanhemmuuden käyttäytymismalleja ja on lapselle läheinen mieshenkilö, voi toimia lapselle isänä ilman biologista isyyttä. (Jayakody & Kalil 2002, 504.) Lapset saattavat pitää "isää" hyvinkin läheisenä ja kutsua häntä isä nimellä taikka miehen omalla nimellä. Saattaa myös olla, etteivät lapset koe uutta puolisoa millään tavalla läheisenä henkilönä. (Jayakody & Kalil 2002, 504 – 505.)

3.4 Psykologinen isyys

Huttusen mukaan, psykologinen isyys on isällisten tunteiden kokemista lasta kohtaan, kuten hoivauksen halu, suojeleminen, tukeminen ja lapsen kanssa ajan viettäminen. Psykologinen isyys perustuu tunnesiteeseen ja kiintymykseen. Psykologisessa isyydessä tärkeää on hyvä vuorovaikutussuhde isän ja lapsen välillä ja jossa lapsi tuntee itsensä turvalliseksi ja luottamukselliseksi. (Huttunen 2001, 57–65.)

Huttusen mukaan, psykologinen isyys on kaikkein vaikeimmin saavutettava muoto. Psykologisessa isyydessä lapsi määrää, ketä hän pitää isänään. Tämän vuoksi miehen tulee ansaita lapsen luottamus ja hyväksytyksi tuleminen omalla toiminnallaan. Huttusen mukaan, jokainen isä haluaa olla rakastettu lapselleen ja lapsi taas haluaa rakastettavan isän. Aina ei kuitenkaan synny kiintymyssuhdetta. Psykologinen isyys voidaan sanoa syntyvän varhaishoidon kautta. (Huttunen 2001, 57–65.)

4 ISÄN ROOLI JA MERKITYS

Isän roolista lapsen elämässä on monenlaisia näkemyksiä, varsinkin lapsen varhaislapsuudessa. Isän rooli on perinteisesti nähty perheen elättäjänä ja äidin tukena. Lapsipsykoanalyttikko Furmanin mielestä liian tiivis isän läsnäolo, voi olla häiriöksi lapsen ja äidin suhteelle ja aiheuttaa jopa merkittäviä haittoja lapsen kehitykselle. Furman kuvaa, että isä joka hoivaa lasta, toimii toisena äitinä lapselle

ja lapsi kokee tämän myös sellaisena. Furmanin mielestä isän tärkein rooli on tukea äitiä lapsen ensimmäisinä kuukausina, jotta äiti pääsee tasapainoon. Mahdollisuus suhteen luomiseen erilaisten leikkien kautta, on Furmanin mielestä vasta kun lapsi on yli puolivuotias. Silti hän ei koe, että lapsen hoivaaminen kuulisi vielä silloin isän tehtäviin. Kun lapselle alkaa tulla muistikuvia äidistä, voi isäkin alkaa osallistua lapsen arkeen pikkuhiljaa. Huttusen sekä Rauno Juntumaan mielestä, Furmanin tapa rajata isyyttä on liian voimakas. Huttunen ja Juntumaa taas viittaavat tutkimuksiin, joissa isän aktiivinen rooli lapsen elämässä, parantaa kiintymyssuhdetta molempiin vanhempiin. (Inkinen & Poikkimäki 2010, 46–47.)

Spockin mukaan, isän merkitys lapselle on suuri. Isä toimii lapselle esikuvana, kaverina, kurinpitäjänä sekä tasa-arvoisena kasvattajana. Tytöt kokevat isäänsä kohtaan romanttista kiintymystä, joka on ensimmäinen suuntaus koko miessukupuoleen. Pojat tarkkailevat isäänsä ja samaistuvat tähän. Näin pojalle kehittyy oma miehuuden tunne. (Spock 1990, 37.) Psykologinen tutkimusperinne korostaa kolmea asiaa isän tärkeydestä. Ensimmäisenä voidaan todeta, että varsinkin poikalapsi tarvitsee isältään apua irtautumiseen äidistä ja toiseksi kasvaakseen mieheksi ottaen mallia isästään. Kolmanneksi isä-lapsisuhteen varhaisella kiintymyssuhteella on myönteinen merkitys lapsen kasvuun ja kehitykselle. (Mykkänen & Aalto 2010, 43.) Vanhemmuus on varsin sukupuolittunutta, jossa miesten rooli isänä on kulttuurisissa mielikuvissa hyvin maskuliininen. Tällä tarkoitetaan miespuolisen vanhemmuuden sosiaalisia ja kulttuurisia rakenteita ja erilaisia käytäntöjä, joihin miehet sopeutuvat ja joita he itse luovat toimiessaan vanhempana. (Eerola & Mykkänen 2015, 1675–1677.)

Sinkkosen mukaan viime vuosina yhteiskunnallisissa keskusteluissa vastakkain on aseteltu perinteinen isyys ja pehmoisuus. Perinteiseen isän rooliin nimetään kurikasvatus, ankaruus, emotionaalinen etäisyys lapsista ja vaimosta sekä epätasa-arvoinen kasvatusvastuu ja kotitöiden jakaminen. Pehmosisä osallistuu taas alusta alkaen vauvan hoitoon ja kaikkiin kotitöihin sekä viettää paljon aikaa lasten

kanssa. Pehmoisyyttä pidetään suosiossa tulevaisuuden miehille, joka jää monelle saavuttamattomaksi ihanteeksi. Pehmoisän nähdään olevan hyvin paljon äidin kaltainen. (Sinkkonen 1998,18.)

Sinkkonen (2008) nostaa tutkimuksissa esille, että isän merkitys perheessä on erityisen tärkeää. Häiriökäyttäytymistä esiintyy lapsilla vähemmän, jos he elävät perheessä, jossa on isä. Isän läsnäolo perheessä vähentää ennen kaikkea poikien käytösongelmia, sekä tyttöjen tunne-elämän haasteita, että niistä syntyviä ongelmia. Lapsen kognitiiviseen kehitykseen vaikuttaa myönteisesti isän suhtautuminen ja sitoutuminen omaan isyyteen. (Sinkkonen 2008, 68.)

5 ISYYDEN MUUTOS

Kiinnostus isyyttä kohtaan alkoi 1950–1969 - luvuilla kehitys- ja perhepsykologisissa tutkimuksissa, jolloin isä toimi useimmiten vain taustamuuttujana. Laajempi kiinnostus isyyden tutkimiseen heräsi Suomessa sekä muissa Pohjoismaissa 1980-luvulla, jolloin isät nähtiin varteenotettavina vanhempina ja kasvattajina. Nykyisin isyyttä on tutkittu runsaasti ihmis- ja yhteiskuntatieteiden aloilla. (Mykkänen & Aalto 2010, 40.)

Vielä 1950-luvulla isää pidettiin perheissä leiväntuojina, auktoriteettina ja kurinpitäjinä. Tämä isyyden perikuva jatkui vielä 1960-luvulle saakka. 1980-luvulla isyyttä ruvettiin tutkimaan enemmän ja tällöin isää pidettiin korkeammalla tasolla psykologisesti äiteihin verrattuna sekä vaikuttavampana auktoriteettina lapsia kohtaan. Isää arvostettiin myös siksi, että isän tehtävä oli irrottaa lapsi ja varsinkin poikalapsi tietyssä iässä äidistään. Tämän tarkoitus oli tutustuttaa lapsi ulkomaailmaan ja luoda raamit lapselle sääntöjen ja hyvien tapojen suhteen. (Huttunen 2001, 12.)

Yhteiskunnan mukana isyys käsitteenä on muuttunut enenevässä määrin. Aikaisemmin hyvä isyys perustui kuriin ja perheen elätyksen näkemykseen, kun nyky-

sin isän arvostettuja ominaisuuksia ovat kotitöihin osallistuminen ja ajan antaminen lapsille (Kähkönen 2005, 11.) Ennen miehet ansaitsivat miehisen aseman ja auktoriteettiasemansa olemalla perheidensä ainoita elättäjiä. Isät työskentelivät kotona, jolloin opettivat omaa ammattitaitoansa pojilleen ja heille syntyi käytännöllinen rooli lastensa kasvattajana. Yhteiskunnan muuttuessa miesten rooli on kutistunut. Isät eivät enää ole perheen elättäjiä, vaan jakavat tämän roolin puolison kanssa. (Korhonen 1999, 81.)

Isänä olemiseen on liitetty 1980-luvulta lähtien osallistuvan ja sitoutuneen isän käsitteet. Sitoutuminen tarkoittaa isän ja lapsen välistä vuorovaikutusta, vastuullisuutta sekä saatavilla oloa. Ymmärtävä, helposti lähestyttävä, hoivaava, tukea antava ja vastuuta ottava, kuvaavat osallistuvaa isää. (Mykkänen & Aalto 2010, 54.) 2000-luvun isien maailma on hyvin erilaista kuin heidän isän tai isoisänsä maailma on ollut. Monet isistä elävät nykyisin avioliitossa, mutta solmivat liiton vasta ensimmäisen lapsen synnyttyä. Parisuhteeseen isät päätyvät kuitenkin jo varhaisemmin kuin oma isä tai isoisä. Avioliiton isät kokevat oikeaksi niin juridisesti kuin henkisesti, kun lapsi syntyy. Tämän vuosituhannen isät tekevät paljon töitä ja ovat työn vuoksi poissa kotoa. Tämä aiheuttaa kuitenkin monille isille huonoa omatuntoa. (Juvakka & Viljamaa 2002, 10.)

6 LAPSEN SOSIAALIS- EMOTIONAALINEN KEHITYS

Sosio-emotionaalinen kehitys käsitteenä on hyvin laaja. Se käsittää erilaisia taitoja, joita lapsi tarvitsee kyetäkseen tunnistamaan ja käsittelemään tunteita sekä näin ollen toimimaan muiden ihmisten kanssa sosiaalisesti rakentavalla tavalla. Sosiaalinen ja emotionaalinen kehitys kulkevat käsikkäin, joten niiden erottelu on hankalaa ja niillä voi olla vaikutusta toisiinsa vastavuoroisesti. (Ahonen 2017,16). Vaikeudet emotionaalisisessa kehityksessä aiheuttavat ongelmia sosiaaliseen kehitykseen, jonka vuoksi emotionaalinen kehitys voi häiriintyä esimerkiksi sosiaalisten ristiriitojen vuoksi. (Ahvenainen ym. 2001, 49.) Lapsen kyky oppia sosiaalis-emotionaalisia taitoja, liitetään tavallisesti hänen sosiaaliseen kompetenssiinsa. (Ahonen 2017, 16).

6.1 Sosiaalinen kompetenssi

Sosiaalinen kompetenssi tunnetaan yläkäsitteenä, jonka alapuolelle sijoittuu monia eri osa-alueita, kuten käyttäytyminen ja sosiaaliset taidot (Kauppila 2005,126). Hyvä sosiaalinen kompetenssi tai kyvykkyys näkyy siten, että ihminen pystyy sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa samanaikaisesti sovittamaan yhteen henkilökohtaisia päämääriään ja ylläpitämään positiivisia suhteita muihin ihmisiin. (Häkkä ym. 2014, 92.) Sosiaalisessa kompetenssissa ihmisellä on kyky muodostaa ja tuottaa positiivisia sekä välttää negatiivisia reaktioita muiden taholta (Ahonen 2017, 16–17). He osaavat käyttäytyä tavalla, joka on muiden mielestä hyväksyttävää. Keskeistä tässä ovat sosioemotionaaliset ja sosiokognitiiviset taidot sekä sosiaaliset, että sosiaalisen hyväksynnän saaminen yhteisön muilta jäseniltä. Omien ja muiden tunteiden havaitseminen ja käsittely sekä omien emotionaalisten reaktioiden käsittely ja hallinta sekä kyky asettua toisen asemaan ovat keskeisiä prosesseja vuorovaikutustilanteissa. Näillä on oleellisia edellytyksiä sosiaaliselle kompetenssille ja yleensä elämässä onnistumiselle. (Häkkä ym. 2014, 92–93.)

6.2 Emotionaalinen kompetenssi

Tunteet ovat jatkuvasti mukana niin lasten kuin aikuistenkin päivittäisessä elämässä ja ne tulevat esiin ajattelussa, käyttäytymisessä sekä ihmissuhteissa. Ne ovat äärimmäisen tärkeitä ihmisen hyvinvoinnille, sopeutumiselle ja kehitykselle. Emotionaalisella kompetenssilla tarkoitetaan ihmisen kykyä käsitellä omia tunteitaan ja tunnistaa toisen tunteita sekä tulla toimeen näiden kanssa. Ihmiset eroavat älyllisiltä kyvyiltään, niin myös he eroavat emotionaalisilta taidoiltaan. Eroja esiintyy siinä, miten he ymmärtävät omia ja muiden tunteita ja missä määrin osoittavat niitä ja miten he pystyvät säätelemään emotionaalisia reaktioitaan. Emotionaalinen kompetenssi liittyy vahvasti sosiaaliseen kompetenssiin ja luo osaltaan pohjaa sille. Näitä kykyjä pidetään perusedellytyksenä ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidoille. (Häkkä ym. 2014, 85–86.) Saarnin (1997) mukaan emotio-

naalinen kompetenssi määritellään tunteisiin liittyviksi kyvyiksi, joita ihmiset tarvitsevat selviytyäkseen vaihtuvissa olosuhteissa, jossa samalla kehittyvät aina sopeutuvammiksi ja itsevarmemmiksi sekä täten myös tehokkaammaksi. Emotionaalinen kompetenssi on voimakkaasti sidoksissa yksilön kehitykseen ja ihmisen kehittyessä, kehittyvät myös emotionaalisen kompetenssin eri osa-alueet. (Saarni 1997, 38.)

Haapsalon mukaan tunteet ovat aina mukana siinä, mitä tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (Haapsalo ym. 2016,16.) Tunteet ovat läsnä elämässämme ja ne vaikuttavat toimintaamme sekä käyttäytymiseemme monin eri tavoin, haluamme sitä tai emme. (Laine 2005, 60). Niillä on vaikutus ihmissuhteidemme laatuun ja mielekkyyteen. Vuorovaikutustapahtumat kertovat siitä, miten meidät otetaan vastaan ja miten koemme itsemme suhteessa ympäröivään maailmaan. Vaistoamme herkästi toisten tunteita itseämme kohtaan ja annamme myös tunneviestejä toisille. Tunteiden ja käyttäytymisen säätely ovat osa itsesäätelyn taitoja ja niistä nousee kyky toimia ympäristölle suotuisalla ja tilanteeseen sopivalla sekä omien tavoitteiden mukaisella tavalla. Hyvät sosiaaliset vuorovaikutustaidot vahvistavat kykyä säädellä omia tunteita, niiden kestoa ja voimakkuutta. Tunteiden säätelyssä on tärkeää, että lapsi pystyy verbaalisesti tai muuten ilmaisemaan itseään ja nämä taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa. Lapset, joilla on hyvä itsesäätelytaito, pystyvät tulkitsemaan toisten lasten tunteita ja aloitteita sekä osaavat vastata niihin sopivalla tavalla. He pystyvät solmimaan ja ylläpitämään vastavuoroisia ystävyyssuhteita. (Haapsalo ym. 2016,16.)

Aikuisen rooli on erittäin keskeinen lapsen sosiaalis- emotionaalisisessa kehityksessä. Tutkimuksissa esitetään, että lasten sosiaalis-emotionaalinen kehitys ja siinä esiintyvät haasteet johtuvat lapsia ympäröivien aikuisten toiminnoista. (Aho-nen 2017, 21.) Lapsen ja aikuisen välisellä vuorovaikutussuhteella on merkittävä vaikutus lapsen itsesäätelyn kehitykselle. Lapsen ja aikuisen välille voi syntyä kielteinen vuorovaikutuskehä, jos vanhempi kokee lapsen käyttäytymisen kuormittavaksi ja hankalaksi, tällöin lapsen itsesäätelykyky on kehittynyt heikosti.

(Koivunen & Lehtinen 2015, 171.) Sensitiivisyydellä viitataan lapsen tarpeiden herkkään tunnistamiseen ja oikea-aikaiseen vastaamiseen, joka on sopu-
nussa lapsen tunnetilan ja ilmaisun kanssa (Aro & Laakso 2011, 64). Sensitiivi-
nen aikuinen pystyy ilmaisemaan lapselle aitoja positiivisia tunteita, jossa välittyy
lämmin ääni ja hymy sekä ennen kaikkea lämmin katse (Kanninen & Sigfrid 2012,
92). Responsiivisuus on käsite, joka tarkoittaa vanhemman kykyä vastata lapsen
aloitteisiin, jossa vanhempi huomioi lapsen temperamentin ja tarpeet sekä sovit-
taa omat kasvatukseen lapsen tarpeiden ja taipumusten mukaisesti. (Aro &
Laakso 2011, 64.)

7 VANHEMMUUS

Vanhemmuus ei tule itsestään, vaan se vaatii aikaa ja halua sitoutua lapsen tuke-
miseen (Syrjälä 2005, 14). Vanhemmuuteen kehitytään ajan myötä ja sillä on lap-
sen kehitykselle, kuin myös vanhempien hyvinvoinnille suuri merkitys. Vanhem-
pien omat käsitykset ja ajatusmaailma ohjaavat vanhempia lapsen hoitamisessa
ja kohtelussa. (Psouni 2005, 19.) Vanhemmuus on kasvatustapahtuma, jossa ku-
kaan ei kykene täydellisesti tyydyttämään lastensa tarpeita. Riittävän hyvään
vanhemmuuteen riittää, että kotona on tarpeeksi turvallinen, läsnä oleva aikui-
nen. Aikuinen, joka tarjoaa lapselle turvalliset rajat ja rakkautta rajojen sisällä.
(Kristeri 2002, 23.)

Vanhemmuutta pidetään kaksisuuntaisena prosessina. Vanhemmuuteen kuuluu
lapsen huolenpito ja hoivaaminen. Vanhemmat kokevat muutoksia myös omassa
persoonassaan vanhemmuuden kautta. Vanhemmuus ei ole puolison tai omien
suoritusten arviointia, vaan elämistä perheen arjessa jokaisena hetkenä. Sinkko-
sen mukaan (2008, 13–15.) lapsuuden aikana ihminen muodostaa lähtöperhees-
sään saamiensa kokemustensa pohjalta käsitystä itsestään ja toisista. Parhaim-
mat edellytykset selvitä tulevassa elämässä ovat ne, jotka ovat saneet riittävästi
positiivista palautetta ja vanhempien eläytyvää tukea. Nämä ovat rakennusaineita

omalle itsearvostukselle ja niiden kautta syntyy tunne siitä, että itseän ja toisiin voi luottaa. (Syrjälä 2005, 11.)

Bradley (2007, 108–120) tuo esille kuusi vanhemmuuden perustavanlaatuisesta tehtävästä. Nämä sisältävät erilaisia osa-alueita vanhemmuuteen kuuluvista asioista. Osa-alueiden toteutuessa tuetaan lapsen hyvää kehitystä ja kasvua.

Taulukossa 1 tuodaan esille vanhemmuuden tehtävät sekä siihen sisältyvät keskeiset osa-alueet.

Vanhemmuuden tehtävät	Tehtävän osa-alueet
Turva ja ravinto	Ruoan tarjoaminen Terveystieteiden huolehtiminen Turvallisen asuinympäristön järjestäminen Kotitalouden järjestäminen ja huolehtiminen
Sosioemotionaalinen tuki	Lämpö ja välittäminen Kurinpito Tunteiden säätelyn ohjaaminen Rohkaiseminen Käyttäytymisen malli
Virikkeet ja koulutus	Virikkeiden / oppimateriaalin tarjoaminen Rohkaiseminen Ohjaus Valmentaminen
Valvominen ja seuranta	Läheisyys ja lapsen perään katsominen Tiedon kerääminen ja kehityksen seuraaminen Kommunikointi
Rutiinit ja rakenne	Päivärakenne Perheen yhteiset tavat

	Ympäristön rakenne Tasapuolisuus
Sosiaaliset suhteet	Sukulaiset Ystävät Perheen ulkopuoliset sosiaaliset suhteet Harrastusten ja koulun kautta saadut kaverit

Taulukko 1. Vanhemmuuden kuusi perustavan laatuista tehtävää (Bradly 2007, 109).

Muutoksia perhesuhteisiin tuovat entistä enemmän perherakenteen moninaistumiset kuten avioerot, sateenkaariperheet ja yksinhuoltajuudet. Aikaisemmin perheellä oli ympärillään laajempi tukiverkosto, johon kuuluivat esimerkiksi isovanhemmat ja naapurit. Nykyisin perheiden turvaverkostot ovat hyvin suppeat ja heikentyneet. Tämän seurauksena perheet eivät kestä samanlaisia paineita joita yhteiskunta tuo lisää omalla tavallaan. Nyky-yhteiskunta asettaa haasteita työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. Työn nähdään vievän tänä päivänä enemmän aikaa ja siihen tulisi panostaa entistä enemmän. Tämän seurauksena vanhempien työajat venyvät ja perheen parissa vietetty aika vähenee. (Muurinen 2014, 5.)

Yksinhuoltajaisia on melko vähän Suomessa, mutta heidän määrä on lisääntynyt hieman viime vuosien aikana (Eerola & Mykkänen 2014, 127). Lapsen jääminen eron jälkeen isän luo on melko harvinaista. Tavallisesti tähän on jokin erityinen syy, esimerkiksi äidin mielenterveysongelmat tai päihteiden käyttö. Yksinhuoltajuus Suomessa käsittää, että vanhempi, jonka luona lapsi asuu, päättää yksin lasta koskevista asioista, vaikka oikeudessa olisi sovittukin yhteishuoltajuudesta. Yksinhuoltajuutta hakevat isät eivät aina ole pehmoisia, vaan he ovat melko hyvin koulutettuja, vakiintuneita ja keski-ikäisiä miehiä, joilla on taustalla läheinen äitisuhde ja etäinen isäsuhte. Yksinhuoltajaisät kokevat samanlaisia haasteita kuin

äiditkin, esimerkiksi arjessa selviytyminen, eristäytyminen sosiaalisesti muista aikuisista sekä yksin jäämisen pelko askarruttaa. Lasten kasvatus ja työelämän haasteet voivat aiheuttaa jännitteitä vuorovaikutukseen. Kuitenkin voidaan todeta isän hoidossa olevien lasten käytöksen, sosiaalisuuden ja itsetunnon tutkimusten osoittavan sen, että isät pärjäävät kasvatustehtävässä yhtä hyvin kuin äidit. (Sinkkonen 1998, 228–230.)

Yhteishuoltajuudesta on tullut yhä yleisempää, jolloin vanhemmat tiedostavat oikeutensa ja merkityksensä lasten elämässä. Yhteishuoltajuuden onnistuminen riippuu siitä, miten hyvin vanhemmat onnistuvat yhteisten päätösten tekemisessä ja vastuunjaossa. Yhteishuoltajuuden yksi muoto on sellainen, jossa lapsi asuu vuorotellen isän sekä äidin luona viikon kerrallaan. Tässä tapauksessa toteutuu tasa-arvo, mutta onko se lapsen kannalta parhain mahdollinen tapa toteuttaa yhteishuoltajuutta? (Sinkkonen 1998, 230.)

8 VUOROVAIKUTUS

Lapsi on pienestä pitäen tunteva persoona ja hänellä on jo syntyessään mukanaan tunteiden työkalupakki (Haapsalo 2016, 16). Sisäinen perusvalmius vahvistuu, kun lapsi saa kokea yhdessä toisten kanssa tunteet, tunne tulee tutuksi ja jäsentyy samalla suhteeseen toisten tunteiden kanssa (Sinkkonen 2003, 26). Tunnetaidot ja kyky empatiaan kasvavat pikkuhiljaa vuorovaikutuksessa turvallisen aikuisen kanssa. Lapsen perustarve onkin herättää häntä hoivaavassa aikuisessa välittämisen ja rakkauden tunteen. Vuorovaikutuksessa aikuinen asettuu lapsen tasolle, jolloin hän pystyy herkästi vastaamaan lapsen tarpeisiin. Vuorovaikutuksessa syntyy molemminpuolinen tunnevirittäytyminen, jossa molemmat osapuolet aistivat toisistaan hyväksyvän tunnetason. Aikuisen vastatessa lapsen tarpeisiin, lapsi vaistoaa ja kokee, että hänen tunteita halutaan ja voidaan ymmärtää. Perusturvallisuus syntyy lapsen kokemasta hyvinolontunteesta, jota lapsi kokee saamastaan hyväksynnästä, nähdyksi ja kohdatuksi tulemisesta. Se antaa

lapselle mahdollisuuden oppia tunnistamaan ja ilmaisemaan sekä hyväksymään omia tunteita. (Haapsalo ym. 2016,16.)

Vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä pitää sisällään paljon arjen kohtauksista, jossa välitetään ja vaihdetaan tunteita sekä tietoa (Aro & Laakso 2011, 60). Vuorovaikutustaitoihin kuuluu kyky ja halu vaihtaa mielipiteitä, ajatuksia, kokemuksia ja tekoja toisten ihmisten kanssa tai toimintaa yhdessä. Vuorovaikutuksessa keskeistä on vastavuoroisuus niin, että jokainen osapuoli antaa oman panoksensa keskusteluun tai toimintaan. Vuorovaikutukseen kuuluu muun muassa rohkaiseminen ja kannustaminen, kuunteleminen ja tukeminen, toisen huomioiminen ja myötätunto, myönteinen, mutta samalla realistinen palaute, läsnäolo. Vuorovaikutuksessa ei tarvitse aina suuria eleitä, vaan monesti pienet asiat riittävät kuten katse, halaus tai kosketus. (Suomen mielenterveysseura 2017.)

Lapsi oppii vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa havainnoimaan ja tulkitsemaan ilmeitä, eleitä sekä ymmärtämään sosiaalisia tilanteita (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 86). Vuorovaikutukseen kuuluu niin sanallinen kuin sanatonta viestintää. Sanalliseen viestintään kuuluu puhutun ja kirjoitetun kielen sekä tämän ymmärtäminen. (Vilén ym. 2008, 20.) Kauppila (2005, 33) nostaa esille, että sanattomaan viestintään kuuluu kosketus, ilmeet, eleet sekä kehonkieli.

8.1 Isän ja lapsen välinen vuorovaikutus

Hyvin toimivan vuorovaikutuksen edellytyksenä pidetään sitä, että toinen otetaan vakavasti. Näin on myös isän ja lapsen välillä. Lapsen kunnioittaminen, ajatusten kuuleminen ja tunteiden huomioiminen ovat merkki siitä, että lapsi otetaan vakavasti. Isän ja lapsen näkemykset saattavat erota toisistaan, mutta silti lapsen tunteet ovat yhtä arvokkaita. (Inkinen & Poikkimäki 2010, 42.)

Nykyisin isät ovat läheisessä suhteessa lapseen jo vauva-ajasta lähtien. Monet isät voivat silti kokea vaikeuksia luoda läheistä suhdetta vauvaan, joka voi taas

tuoda heille vanhemmuuteen liittyvää stressiä. Äideillä suhde vauvaan on luonnollisempaa mm. imettämisen kautta. Imettämällä on vaikutusta myös isän ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen, varsinkin jos äiti täysimettää. Imettäminen voi olla myös yhtenä syynä, ettei isä voi jäädä lapsen kanssa hoitovapaalle. Isä voi kuitenkin luoda lapseensa tiiviin yhteyden kosketuksen avulla. Sanotaan, että kosketus on tärkein väline suhteen luomiseen ja tunteiden välittämiseen ensimmäisten kuukausien aikana. Kosketusta pidetään erittäin tärkeänä vauvan kehitykselle. (Jämsä & Kalliomaa 2009, 114.)

Lapsen kehityksen kannalta vauva tarvitsee jo syntymästään asti läheisen ja vuorovaikutuksellisen suhteen vanhempien kanssa. Ensimmäisten ikävuosien aikana, luodaan pohja myöhemmälle kasvulle ja kehitykselle. Pitkäkestoisen tunnesuhteen luomiseksi, lapsi tarvitsee turvallisen aikuisen, kuten äidin ja isän. Kun lapsi tuntee varhaisissa vuorovaikutussuhteissa perusturvallisuutta ja luottamuksen tunnetta, se heijastuu myöhemmällä iällä muihin ihmissuhteisiin ja luo hyvälle itsetunnolle pohjaa, minäkuvaa ja empatiakyvyn kehittymisen taidon. Lapsen riittävä perusturva auttaa lasta leikkimään, luomaan ja opettelemaan uutta. Hän myös oppii hakemaan ja vastaanottamaan tukea ja hoivaa tarvittaessa. (MLL 2017.)

Lapsi tarvitsee rajoja, rohkaisua ja kannustusta hyvään kasvuun ja kehitykseen. Aikuisen tehtävä on asettaa lapselle turvalliset rajat, joista pidetään kiinni. Aikuisen tulee myös kehua, kannustaa ja kiittää lasta, jotta lapsi tuntee itsensä hyväksytyksi. (Mattila 2011, 100–101.) Lapsen minäkuvan kehittymisessä aikuinen on avainasemassa. Lapsen on tärkeä tuntea olevansa rakastettu ja että aikuinen on onnellinen hänen olemassaolostaan riippumatta siitä, mitä ei suorita tai suorittaa. (Peltonen & Kullberg - Piilola 2005, 57.)

Myönteisten ja kannustavien tunteiden esille tuominen on tärkeää niin itselle kuin toisillekin. Usein itsekriittiset ja negatiiviset tunteet itseään kohtaan, kohdistaa

helposti myös toisiin. Kielteiset tunteet ovat mahdollista oppia huomaamaan ja täten myös korvaamaan ne myönteisillä vaihtoehdoilla. Vuorovaikutus voi tapahtua monella muullakin tavalla kuin sanojen välityksellä. Vuorovaikutusta on kaikki toiminta toisten kanssa, kuten lasten kanssa leikkiminen. Kasvatuksessa tarvitaan usein jämäkkyyttä. Jämäkässä vuorovaikutuksessa on lähtökohtana omien tavoitteiden ja tarpeiden tunteminen. Tarvitaan myös kykyä huomata hyvinvointia lisääviä tekijöitä ja vastaavasti sitä heikentäviä. Jämäkkyys on yhteydessä itseluottamukseen, hyvään itsetuntoon ja myönteiseen minäkuvaan. Jämäkkyyttä on myös kyky määritellä, tunnistaa ja ilmaista omat rajansa. Vuorovaikutuksessa tärkeintä on aito läsnäolo sekä kuulluksi tuleminen. Tämän toteuttaminen arjen kiireissä, on usein haasteellista. (Suomen mielenterveysseura, 2017.)

Hamari & Parkkinen (2016) ovat tehneet opinnäytetyön, jonka nimi on: Isien ja lasten yhteinen aika ja vuorovaikutus isien näkökulmasta. Tutkimus keskittyi varhaiskasvatuskäisten lasten ydinperheiden isihin. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimusmenetelmänä ja aineisto kerättiin kyselylomakkeella. Tutkimuksessa tarkasteltiin miten isät mieltävät vuorovaikutuksen lasten kanssa, millaista on isän ja lapsen yhdessä viettämä aika sekä millainen isän rooli vanhempana. Tuloksista ilmeni, että isät viettävät enemmän aikaa lastensa kanssa viikonloppuisin ja yhteinen tekeminen on pääosin monipuolista. Lapsen kanssa vietetty aika muuttuu lapsen kasvaessa. Isät pyrkivät olemaan hyviä ja turvallisia isejä sekä he yhdistävät oman roolinsa vahvasti arjen pyörytykseen. Isät kokivat olevansa tasavertaisia vanhempia. Van den Arend & Liukkonen (2009) opinnäytetyössä tutkittiin varhaista vuorovaikutusta ja isyyttä isän näkökulmasta, joka kohdistui 0-3-vuotiaiden lasten isihin. Tuloksista nousi esille, että isät osallistuvat lasten hoitoon sekä kasvatukseen ja pitivät erittäin tärkeänä varhaista vuorovaikutusta lapsen kehityksen edistäjänä.

8.2 Kiintymyssuhteen merkitys

Sinkkosen (1998, 101–102) mukaan, viime vuosien aikana on vauvatutkimus edennyt huomattavasti ja sen yhdeksi kulmakiveksi on syntynyt ns. kiintymyssuhdeteoria. Kiintymyssuhdeteoriassa on kysymys ilmiöstä, joka alun perin on lähempänä eläinmaailman leimautumista kuin kahden ihmisen välistä kiintymystä. Sinkkonen tuo esille englantilaisen psykoanalyytikon ja kiintymyssuhdeteorian luoja John Bowlbyn ajatuksen, jossa ihmislapsella on synnynnäinen tarve leimautua ja kiinnittyä hoivaajaan, koska aikuisen yksilön läheisyydessä oleminen parantaa hengissä selviämisen mahdollisuutta. Myöhemmin kiintymyssuhde alkaa kohdistua muutamaankin läheiseen aikuiseen, jotka kulkevat tärkeysjärjestyksessä. Kiintymyssuhteen perusta riippuu siitä, kuinka paljon lapsen kanssa vieteen aikaa. Yleensä isät tulevat tässä toisena.

Lapsen ja vanhemman suhde on parhaimmillaan kiintymyssuhde ja se alkaa silloin, kun lapsi alkaa erottaa isän ja äidin muista ihmisistä. Tämä tapahtuu lapsen ollessa muutaman viikon ikäinen tai ensimmäisten elinkuukausien aikana. Kiintyminen tapahtuu tunteissa ja tunteillaan lapsi solmii pysyvän, voimakkaan ja pitkäaikaisen suhteen hänelle tärkeään ihmiseen. Aluksi kiintymys tähtää mahdollisimman suureen läheisyyden saavuttamiseen kiintymyksen kohteen kanssa ja tämän myötä lapsi tavoittelee läheisyyttä sekä toivoo sen kestävän. Lapsen kannalta erityisen tärkeää on läheisyys isän tai äidin kanssa. Läheisyyden kokemukset tuovat lapselle turvallisuutta ja iloa. (Heikkilä & Luumi 2003, 102.) Lapsen hoivaamisessa isän aktiivisella läsnäololla voidaan parantaa lapsen mahdollisuutta turvalliseen kiintymyssuhteeseen molempien vanhempien osalta. Lapsen varhainen vuorovaikutus suuntautuu tällöin molempiin vanhempiin yhden sijasta. (Inkinen & Poikkimäki 2010, 47.) Turvallisessa kiintymyksessä vanhemmalla on taito ottaa vastaan lapsen erilaisia tunneilmaisuja ja jäsentää niitä sekä palauttaa ne muuttaen tunnesisältöä. Hädän hetkellä vanhempi rauhoittelee lasta ja osoittaa lempeyttä, jolloin lapsi kokee tulevansa nähdyksi ja ymmärretyksi. (Kanninen & Sigfrids 2012, 32.)

On puhuttu paljon pelkästään äidin ja lapsen välisestä kiintymyssuhteesta, mutta lapsi kiinnittyy myös isään. Sinkkosen (1998) mukaan, aiheesta on todella vähän tutkimustietoa, mutta tutkimusten perusteella isän myönteisellä, sensitiivisellä ja vuorovaikutuksellisella asenteella jo pientä vauvaa kohtaan, on kiintymyssuhde vuoden iässä yleensä turvallinen. Myös vanhempien välisellä hyvällä parisuhteella, on koettu olevan vaikutusta lapsen turvalliseen kiintymyssuhteeseen. (Sinkkonen 1998, 109.) Lapseen kohdistuva kiintymys parantaa isän ja lapsen välistä suhdetta sekä lisää parisuhteen tyytyväisyyttä ja tätä kautta koko perheen hyvinvointia. (Halme 2009, 34–35).

Nina Halme (2009) on tutkinut isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäoloa rakennetyhtälömallia käyttäen. Kyseinen malli kehitettiin arvioimaan isän ja lapsen yhdessäoloa. Lisäksi Halme selvitti väitöskirjassaan isien vanhemmuuteen liittyvää stressiä sekä parisuhteen tyytyväisyyttä ja samalla arvioitiin näiden tekijöiden yhteyttä yhdessäoloon. Tutkimus toteutettiin kahdessa vaiheessa, jossa ensin kehitettiin yhdessäoloa arvioiva mittari, missä arvioitiin yhdessäoloa eri perherakenteissa. Toisessa vaiheessa arvioitiin parisuhteen, stressin ja taustatekijöiden yhteyttä yhdessäoloon. Tuloksista selvisi, että isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolossa korostui fyysinen yhdessä tekeminen. Suurimmalle osasta isiä yhdessäolo on tärkeä ja luonnollinen osa arkielämää. Elämäntilanteiden muuttumisella oli vaikutusta isän ja lapsen yhdessäoloon.

Lontoon yliopistossa Peter Fonagy on halunnut työryhmineen selvittää, siirtyykö kiintymyssuhde sukupolvesta toiseen. Tutkimus osoitti, että isien kuten äitienkin oma lapsuudenaikainen kiintymyssuhde ennusti hyvin heidän suhdetta omiin lapsiin eli välttelevillä vanhemmilla havaittiin usein vältteleviä lapsia. Myös Suomessa Jan Cedercreutz on tehnyt tutkimuksen isistä, jossa isiä havainnointiin 10 minuutin ajan yhdessä lapsen kanssa leikkitalanteessa. Tulosten mukaan 70 % isistä oli vältteleviä ja 24 % autonomisia. Autonomiset isät toimivat sensitiivisemmin leikkitalanteissa kuin välttelevät, jota osattiin odottaakin. Tutkimuksessa oli

mielenkiintoista, että kaikkien välttelevien isien elämä oli ollut melko karu, mutta isät enemmän ja vähemmän tietoisesti eivät halunneet siirtää tätä tyyliä omille lapsilleen. Isien oma tunneilmaisuus ei ollut täysin vapautunutta, mutta silti he osasivat vastaanottaa ja kuunnella omien lasten tunteita. Tämä auttaa isiäkin pääsemään omien tunteiden kanssa parempaan kosketukseen. (Sinkkonen 1998, 110.)

8.3 Kasvatuksen haasteet

Kasvatus on arjessa tapahtuvaa kasvatusta, joka pitää sisällään erilaisia vuorovaikutuksen haasteita. Haasteita saattaa esiintyä lapsen perushoidossa, iän mukaisen kehityksen tukemisessa, lapsen suojelemisessa vahingollisilta asioilta tai esimerkiksi lapsen kasvattamisessa yhteiskuntakelpoiseksi ihmiseksi. (Hellsten 1999, 202 – 203.) Hautamäki tuo esille, että vanhemman rooli on tuoda lapsen elämään tietynlainen järjestys ja ennakoitavuus rajojen ja yhteisten pelisääntöjen kautta. (Hautamäki 2008, 127.) Vanhempien tehtävä on asettaa lapselle rajat, jotta lapsi osaa toimia oikein ja oppii kunnioittamaan vanhempia. Lapset, joille vanhemmat eivät osaa tai uskalla asettaa rajoja, ottavat helposti vallan itselleen. Tämä aiheuttaa lapselle turvattomuuden tunnetta ja samalla lapsi joutuu asemaan, johon hänellä ei ole edellytyksiä. Lapset, jotka jäävät oman onnensa varaan, tuovat esille pahaa oloaan ja turvattomuuttaan entistä herkemmin. (Hellsten 1999, 202–203.)

Lapsen kasvatuksen vaatimukset ovat usein melko suuret. Vanhemman tulisi tietää erilaisista kasvatustapamenetelmistä, kasvatuksen päämääristä ja lapsen kehitykseen liittyvistä virikkeistä. Vanhemman tulee myös havainnoida maailma, jossa lapsen tulisi aikuisena selvitä. On tärkeää, että vanhempi tuntee ja tietää lapsen toiveet ja tarpeet. (Helström 2010, 65.) Vanhemman on näytettävä oikeanlaista esimerkkiä omalla käyttäytymisellään ja opetettava lasta kohtaamaan myös vastoinkäymiset. Vanhempi antaa neuvoa, ohjausta, tukea, ohjeita ja komentoja. Vanhemman puheet ja hänen antama malli lapselle, tulisi olla samansuuntaiset. (Rautiainen 2001, 27.)

9 TUNTEET

Tunteet ovat keskeisiä tekijöitä, kun määritellään ihmisyyttä ja käyttäytymistä (Nummenmaa 2010, 9-10). Tunteet ovat tärkeitä, sillä niiden avulla ihminen ymmärtää, mikä hänelle on tärkeää ja merkityksellistä. Kulttuuri, kasvatus ja henkilön omat muistikuvat vaikuttavat tunteisiin. (Huilla & Isokoski 2013, 32.) Tunteet kuuluvat erottumattomasti arkeen, kuten esimerkiksi näkeminen, liikkuminen ja kuuleminen. Tunteiden toiminta voi hämmästyttää, sillä niiden seurauksia ja syitä ei aina ymmärrä. Erilaiset sosiaaliset tilanteet saavat aikaan tunnereaktioita, joita sanoitetaan muun muassa iloksi, vihaksi, hämmästykseksi tai yleisesti tunteiksi. Tunteet vaikuttavat kokonaisvaltaisesti mieleen ja kehoon. Iloiset tunteet tuntuvat myönteisinä aaltona, jolloin koetaan kykenevän melkein mihin tahansa. Vastavuoroisesti negatiiviset tunteet voivat tuntua ylitsepääsemättöminä ahdistuksen tunteina. Tunteilla on moninainen tehtävä, sillä ne ohjaavat toimintaa sosiaalisissa tilanteissa ja muokkaavat automaattisesti kehon vireystilaa sekä ne vaikuttavat siihen, miten havaitaan ja tulkitaan ympärillä tapahtuvia asioita. (Nummenmaa 2010, 9–11.)

Tunteet ovat kaikille tuttuja, mutta ne ymmärretään ja tulkitaan eri tavoin. Tunteemukset riippuvat paljolti siitä, miten meidät on kasvatettu, opetettu tulkitsemaan tunteita sekä millainen arvo tunteille annetaan. Tunne-elämän ilmiötä selitetään eri tavoin esimerkiksi, millainen käsitys meillä on ihmisestä tai siitä mitä pidetään arvokkaana. Erilaisista ihmiskäsityksistä ja arvokäsityksistä katsottuna koetaan ja nähdään tunne-elämän ilmiöt eri valossa ja arvostetaan niitä eri tavalla, jolloin ne tuntuvatkin erilaisilta. (Puolimatka 2004,19.)

Tunteet tulevat esiin sosiaalisena tapahtumana, jolloin ne heijastuvat muille ilmeinä, eleinä, puheena sekä sosiaalisena käyttäytymisenä (Virtanen 2015, 25). Tunteita kuvataan usein järjen vastakohtaksi, koska ne voivat sekoittaa ajattelua, häiritä ratkaisujen tekemistä ja vääristää johtopäätöksiä. Golemanin (1995) mu-

kaan mielen voi jakaa järkevään mieleen ja tuntevaan mieleen. Järkevä mieli hallitsee tietoisuutta, pohtii ja puntaroi vaihtoehtoja. Tunteva mieli on puolestaan impulsiivinen ja joskus epäjohdonmukainen. Ihmisen ajattelu pohjautuu järkevän mielen ja tuntevan mielen yhteistyöhön. (Huilla & Isokoski 2013, 31.)

9.1 Tunnetaitojen kehittyminen

Tunnetaidot toimivat sosiaalisten taitojen perustana ja ne ohjaavat käyttäytymistä sekä vuorovaikutustilanteita (Kokkonen & Siponen 2005, 205). Tunnetaitoihin kuuluu muun muassa niin omien kuin toistenkin tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen, tunnekäyttäytyminen sekä kyky vaikuttaa tunteiden ilmenemiseen ja niiden ymmärtämiseen. Tunnetaidot liittyvät tiiviisti sosiaaliseen käyttäytymiseen ja ohjaavat ihmisten tekoja, päätöksiä, ajatuksia ja unelmia. (Huilla & Isokoski 2013, 31.)

Tunnetaitojen oppimisen lähtökohtana ovat omien tunteiden tunnistaminen ja tiedostaminen. Jos omia tunteita ei tunnista, on vaikeaa ymmärtää toisenkaan tunteita. Tunteet tulisi tuoda ilmi oikealla tavalla ja niitä tulisi osata säädellä ja hallita oikealla tavalla. Tunteiden esilletuominen vaatii itsehillintää ja tunteiden hallintaa, niin että kykenee käsittelemään erilaisia tunteita oikein ja tilanteeseen sopivalla tavalla. Jos tunteiden säätelyssä on ongelmia, tunteet voivat purkautua hallitsemattomasti tai voi jäädä hankalien tuntemusten valtaan liian pitkäksi aikaa. Tunteiden säätelyn hallitseminen luo positiivista minäkuvaa, tuo itseluottamusta sekä mahdollistaa tavoitteelliseen toimintaan. Arjessa toimiminen ja pettymyksistä toipuminen sujuu paremmin, kun hallitsee omat tunteet. (Lundán 2012, 179–180.)

Tunnetaitojen tärkeitä ominaisuuksia ovat itsearvostus, jämäkkyys ja omien tarpeiden kuunteleminen. Kun puhutaan omien tarpeiden kuuntelemisesta ja niiden tyydyttämisestä, puhutaan käytännössä oman itsensä huolehtimisesta, joka on edellytys, kun huolehditaan muista. Itsearvostus on myönteisten ja kielteisten piir-

teiden yhdistelmä. Itsearvostuksessa uskotaan omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin. Itsearvostukseen kuuluu kyky rakastaa itseään ja hyväksyä itsensä sekä itsensä kunnioittaminen. (Suomen mielenterveysseura, 2017.)

Lapselle tunnetaitojen oppimiseen keskeinen paikka on koti. Vanhemmat antavat mallin tunteiden hyväksymisestä, ilmaisemisesta ja hallinnasta vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa. Vanhemmat välittävät tahtomattaankin omia tunne- ja vuorovaikutusmalleja lapsille tunnetaitoja siirtäessä. Oman tunnehistorian tiedostaminen on hyvin merkityksellistä. Lapsi tarvitsee viestin siitä, että vanhemmat kestävät lapsen tunneilmaisuja ja kaikki tunteet ovat luvallisia. Lasta kannattelevat eteenpäin ymmärrys, empatia ja tuki läpi elämän. Lapselle syntyy tasapainoinen tunne- elämän perusta, kun lapsi saa kasvaa turvallisessa, kannustavassa ja hänen tarpeita huomioivassa ympäristössä. Tunnetaidoilla on hyvin vahva merkitys mielen hyvinvoinnin voimavarana (Haapsalo 2016,16–17).

9.2 Tunneäly ja empatia

Tunneälyn englanninkielinen nimi on emotional intelligence, joka on käsitteenä vielä melko uusi. (Saarinen & Kokkonen 2003, 16). Tunne ja äly koostuvat toisiinsa yhdistyneestä käsitteestä. Ne toimivat kiinteässä yhteydessä toisiinsa, jossa toteutuu vuoropuhelua. Tunteen ja älyn erottaminen toisistaan arkielämässä on haasteellista tai jopa mahdotonta. (Virtanen 2015, 26–27.) Tunneälykällä ihmisillä on kyky tulla toimeen toisten ihmisten, sekä itsensä kanssa ajattelun, että toiminnan tasolla. ”Tunneäly on kykyä tunnistaa ja tulkita itsestä ja toisista ihmisistä nousevia tunteita sekä tuottaa näistä tunnehavainnoista asianmukaisia päätelmiä ja säätelytoimia oman ajattelun ja toiminnan tueksi”. Tunneälyssä on kysymys itseän, tilanteisiin ja ihmisiin liittyvistä tiedoista ja taidoista sekä näihin pohjautuvista toimintatavoista, eikä perinteisesti määritellystä älykkyydestä, kuten esimerkiksi matemaattisuudesta tai loogisesta päättelykyvystä. (Saarinen & Koivunen 2003, 17.) Lapsuudesta saakka alkavat kehittyä kaikki tunneälyn kyvyt ja ne jatkavat kehittymistä elämäkokemuksen myötä (Goleman

2014, 71). Tunneäly on älykkyyttä, jota voi oppia kuka tahansa riippumatta persoonallisuudesta tai periytyvistä tekijöistä (Saarinen & Kokkonen 2003, 17).

Empatia on sosiaalisen tietoisuuden perustaito (Goleman 2014, 60). Empatia-nimitystä käytetään yleisesti toisten henkilöiden mielen sisältöjen ymmärtämisestä, tulkitsemisesta ja kokemuksesta omassa mielessä ja kehossa. Empatialla viitataan niihin aivojen ja mielenmekanismeihin, joiden avulla teemme tulkintoja toisten ihmisten aikeista, mielensisällöistä, tavoitteista ja kokemuksista. Empatian avulla voimme samaistua toisten ihmisten asemaan ja kokemustilaan sekä voimme virittää mieleemme samalle taajuudelle kyseisten ihmisten kanssa. (Nummenmaa 2010,132.)

Empatia voidaan jakaa kolmeen eri alueeseen, joita kuvastaa ensimmäisenä kognitiivinen empatia, jolloin tiedostetaan, miten ihmiset näkevät asioita ja millä tavoin huomioida muut ihmiset. Toisena on henkinen empatia, jolloin osoitetaan myötätuntoa toista ihmistä kohtaan. Peruslähtökohtana on hyvä olo ja hyvä henkilökemia. Kolmantena empatian muotona on empaattinen huoli, joka näkyy avun tarpeena ja sen antamisena. Myötätunnon tärkeäksi palikaksi määritellään empatia. Meidän on tunnistettava miltä toisesta tuntuu ja mitä hän käy läpi, jotta meillä herää myötätunto toista henkilöä kohtaan. (Goleman 2014, 60.) Lapsen tunne-elämää vanhempi voi tukea empatian keinoin. (Koivunen 2009, 33).

9.3 Tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen

Tunteet ovat aina mukana siinä, mitä tapahtuu keskinäisessä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Niillä on vaikutus ihmissuhteidemme laatuun ja mielekkyyteen. Vuorovaikutustapahtumat kertovat siitä, miten meidät otetaan vastaan ja miten koemme itsemme suhteessa ympäröivään maailmaan. Vaistoamme herkästi toisten tunteita itseämme kohtaan ja annamme myös tunneviestejä toisille. Tunteiden ja käyttäytymisen säätely ovat osa itsesäätelyn taitoja ja niistä nousee kyky toi-

mia ympäristölle suotuisalla ja tilanteeseen sopivalla sekä omin tavoitteiden mukaisella tavalla. Hyvät sosiaaliset vuorovaikutustaidot vahvistavat kykyä säädellä omia tunteita, niiden kestoja ja voimakkuutta. (Haapsalo ym. 2016,16.)

Tunteet ovat jokapäiväisen toimintamme keskiössä ja näin ollen vahvasti sidoksissa sosiaaliseen ja kulttuuriseen todellisuuteen. Goleman (1997) on määritellyt perustunteet, jotka jäsentävät tunteiden kenttiä. Määritelmä mukaan perustunteet ovat: viha, suru, pelko, nautinto, rakkaus, yllätys, inho ja häpeä. Perustunteiden sisältä on kuvattu niitä kuvaavilla tuntemuksilla. Taulukossa 2 olemme kuvanneet perustunteet ja niihin liittyvät tuntemukset Golemanin teorian mukaan.

Perustunne	Perustunnetta kuvaavat tuntemukset
Viha	Kiukku, suuttumus, raivo, ärtymys, tuohtumus, harmistuminen
Suru	Huoli, murhe, yksinäisyys, alakulo, itseinho, apeus, haikeus, ilottomuus, melankolia
Pelko	Hermostuneisuus, huolestuneisuus, ahdistus, kauhu, hirvitys, kammo, epäluuloisuus
Nautinto	Ilo, onni, tyytyväisyys, helpotus, huvittuneisuus, auvo, ihastus, mielihyvä, ylpeys, innostus, tyydytys, haltioituminen, euforia, ekstaasi, mania
Rakkaus	Kiltteys, ystävällisyys, arvostaminen, hyväksyminen, läheisyys, luottamus, omistautuminen, ihailu, antautuminen, jumalointi, uppoutuminen
Yllätys	Hämmästyminen, ihmettely, järkytys, kummastelu
Inho	vastenmielisyys, torjunta, halveksunta, vähättely
Häpeä	Syällisyys, katumus, harmistus, nolous, nöyryys, synnintunto

Taulukko 2. Perustunteet ja niitä kuvaavat tuntemukset Goleman (1997, 341–342) mukaan.

Lapsi tarvitsee läheisen kiintymyssuhteen sellaiseen ihmiseen, joka on kosketuksissa omiin tunteisiinsa ja rakastaa häntä ehdoitta, jotta lapsi voi oppia tunnistamaan omat tunteensa. Aikuisella tulee olla aikaa ja kiinnostusta kohdata lapsen tunteet, näin ollen lapsi kokee tunteiden ilmaisun merkitykselliseksi. Intrapersonallinen älykkyys kehittyy läheisen ihmissuhteen pohjalta. Intrapersonallinen älykkyys määrittää kykynä elää kosketuksissa omiin tunteisiin ja kykyä tunnistaa eroja eri tunteiden välillä sekä ilmaista niitä sanallisesti, että käyttää niitä oman käyttäytymisen ymmärtämiseen sekä ohjaamiseen. Lapsen oma tulkinta on aitoa ja rehellistä, jos lapsi uskaltaa ilmaista myös kielteisiä tunteita. Vanhempien asenne vaikuttaa paljon lapsen uskallukseen ilmaista tunteita. Vanhempi, joka tuntee itsensä ja on kosketuksissa omiin tunteisiinsa, pystyy luomaan oikean tunneilmaston myös lapselle. Vanhempien tehtävä on rohkaista lasta tiedostamaan ja kamppailemaan omien tunteiden kanssa, niin että on itse valmis samaan. (Puolimatka 2004, 65–67.)

Kangaspunta (2014) on tehnyt pro gradu-tutkielman pienten lasten tunteet ja tunteiden merkitys lasten arjessa. Tutkimus keskittyi lapsiin, jotka olivat iältään 5–6-vuotiaita ja sen tarkoitus oli selvittää minkälaisia tunteita lapset kokevat arjessaan ja mitkä ovat niitä tilanteita, jotka tuottavat tunnekokemuksia. Tutkimus osoitti, että lasten tunnekokemukset kytkeytyivät usein läheisiin ihmissuhteisiin ja toisiinsa yksilön oman toimijuuden kokemuksiin. Lapsille tärkeitä ihmissuhteita olivat perhe-, vertais-, kuin ystävyysuhteetkin. Lapset kokivat etenkin erillisyyden tunnetta kaverisuhteissa joutuessaan torjutuksi ja ulossuljetuksi leikeistä. Lapsille myönteisiä tunnereaktioita tuottivat omat tavoitteet ja näin ollen oman toimijuuden toteutuminen. Vanhempien sääntöjen asettaminen aiheuttivat lapsille kielteisiä tunteita tuottavia tilanteita sekä erimielisyyksiä läheisten ihmisten kanssa.

9.4 Tunteiden ilmaiseminen

Oikeita ja väriä tunteita ei ole, vaan kaikenlaiset tunteet ovat sallittuja, mutta huono käyttäytyminen ei ole suotavaa (Koivunen & Lehtinen 2015, 143). Tunteiden ilmaisussa ihmisten ongelmana nousee esille omien tunteiden ristiriitaisuus ja kulttuurimme järkipärisyys, joka väistämättä ohjaa meitä rationaalisuuden ja täydellisen hallinnan harhaan. Meidän on helpompi kohdata omia ja toisten tunteita sekä erilaisia ympäristöstä nousevia tilanteita, mitä tietoisempia ja tasapainoisempia olemme suhteessa tunne maailmaamme. Tiedostamalla ja pysähtymällä sekä tarvittaessa analysoimalla tunteitamme, lisääntyy kykymme hallita omia ja toisten tunteita sekä sitä kautta voimme saada irti motivaation lähteen. Tunneälykkäällä henkilöllä on kyky tunteiden rehelliseen ilmaisemiseen ja käyttöön oman toiminnan ohjauksessa. Toimintamallissa voidaan tyydyttää tasapainoisesti omat tarpeet ja toiveet siten, että myös muut ihmiset otetaan huomioon. (Saarinen & Kokkonen 2003, 26–27.)

Saarinen & Kokkonen (2003, 28) toteavat, että omien tunteiden tunnistaminen pitäisi olla helppoa, sen sijaan sellaisten tunteiden erittelemisen, jotka aiheuttavat pahaa oloa, on melko haasteellista. Koivusen & Lehtisen (2015) mukaan mielen tasapaino on tunteiden tasapaino, jolla tarkoitetaan tunteiden hallintaa ja tunteiden realistista suhdetta todellisuuteen (Koivunen & Lehtinen 2015, 143). Omien tunteiden ilmaiseminen vaatii aitoutta ja tarkkuutta sekä kulttuurin normien seuraamista. Kulttuurin mukaisen ja tarkan tunnesanaston hallitseminen mahdollistaa sisäistä tunnekokemustamme vastaavan ilmaisun mahdollisimman hyvin, jolloin voidaan vähentää kaikenlaisten väärinymmärrysten mahdollisuutta. Sanattomaan viestintään kuuluu kehonkieli, joita ovat eleet, ilmeet, katse, pään ja silmien liikkeet sekä asennot. Sanattomalla viestinnällä voidaan korvata puhe tai täydentää sitä. (Saarinen & Korhonen 2003, 28.)

Tunneilmausten tarkoitus on sosiaalinen viestintä. Tunneilmaisujen tarkalla havainnoinnilla ja tulkitsemisella saamme viestin toisten ihmisten mielen sisällöistä

ja kehon tilasta sekä voimme ennakoida henkilön tavoitteita ja aikeita. Tunnekokemuksiin liittyy aina samantyyppisiä ilmauksia, kuten ilmeitä, liikkeitä, kehon asentoja. Tämä on välttämätön edellytys tunnekokemuksen ja sen ilmauksen välillä. Kasvojen ilmeet ovat tunneviestinnän tyypillisin kanava. Kasvot ovat puheen ohella merkityksellinen signaali ihmisille ja niiden perusteella tunnistamme monia asioita, jotka auttavat meitä päättämään nopeasti, miten toinen henkilö käyttäytyy meidän kanssamme. (Nummenmaa 2010, 79–84.)

Sajaniemi ym. toteavat, että aikuisen tehtävä on melko yksinkertainen, koska hänen tulee vain vahvistaa lapsen vähitellen lisääntyvää kykyä käsitellä vireystason vaihtelua eri tunnetiloissa. Sitä voi edesauttaa vahvistamalla vireystilaan liittyvää positiivista vireystasoa ja vaimentamalla kielteistä. Tunteen jakaminen on hyvin palkitsevaa, jolloin toteutuu kuulluksi tuleminen sekä hyvinvointia lisäävä vaikutus esimerkiksi stressin lievittäminen. Stressin väheneminen luo lapselle hyvinvointia ja se on yleensä myönteinen kokemus. (Sajaniemi ym. 2015, 96–97.)

9.5 Haasteet tunnetyöskentelyssä

Tunnetaitojen oppiminen lähtee varhaislapsuudesta, jossa vanhempien ja muiden läheisten ihmisten oppi, tuki ja esimerkit ovat erittäin tärkeitä lapsen tunteiden esille saamiseksi. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tuoda tunnetilojaan esille erilaisten aikuisten kanssa, jotta lapsi oppii omien tunteiden ja toiminnan hallitsemisen erilaisissa tilanteissa. Lapsi oppii omien tunteiden käsittelyn vain, jos vanhemmilla ja lasta hoitavilla henkilöillä on lapselle tarpeeksi aikaa. (Isokorpi 2004, 127–128.)

Vanhemman täytyy kestää ja ottaa vastaan lapsen erilaiset tunnepurkaukset, sekä myöskin hallita omat tunteensa. Vanhemman tulee tiedostaa omat tunteet ja olla lähtemättä mukaan lapsen kiukkuun sekä hermostuessaan hillitä omat tunne-reaktionsa ja säilyttää tilanteessa hallinnan tunne. (Haapsalo 2016, 37.) Vanhem-

man kannalta onkin erittäin tärkeää kyetä kanavoimaan kielteiset tunteet ulos ilmaisemalla ne myönteisellä toiminnalla ja sanoilla (Jalovaara 2009, 53). Vanhemman tehtävä on asettaa lapselle rajat ja tuoda kokemuksia lapselle siitä, että jotkin asiat ovat mahdollisia ja toiset taas eivät. Rajojen asettaminen luo lapselle turvallisuuden tunteen ja lapsi tarvitsee sääntöjä ja rajoja käyttäytymistaitojen harjaantumiseen. (Haapsalo 2016, 37).

10 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tehtävänä on tutkia isien ja lasten välistä vuorovaikutusta sekä tunnetyöskentelyä. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille isien ajatuksia ja näkökulmia isyydestä, vuorovaikutuksesta, tunnetyöskentelystä sekä kasvatuksen haasteista. Työn tarkoitus on saada isien ääntä enemmän kuuluviin sekä samalla kasvattaa omaa ammatillista tietämystä isä-lapsisuhteesta. Opinnäytetyön kautta toivomme, että yhdessä olon merkitys ja sen vaikutus lapsen kehitykseen, tuo ajattelemisen aihetta isille sekä vahvistaa isien roolia kasvattajana. Opinnäytetyön kautta työelämäkumppani ja muut lukijat voivat saada uutta tietoa arkeen ja omaan työhönsä.

Tutkimuskysymykset jakautuivat seuraaviin pääkysymyksiin.

1. Miten tärkeänä koet vuorovaikutussuhteen lapsesi kanssa?
2. Miten ilmaiset tunteitasi lastasi kohtaan?
3. Millaisia haasteita olet kokenut lapsesi kasvatuksessa?

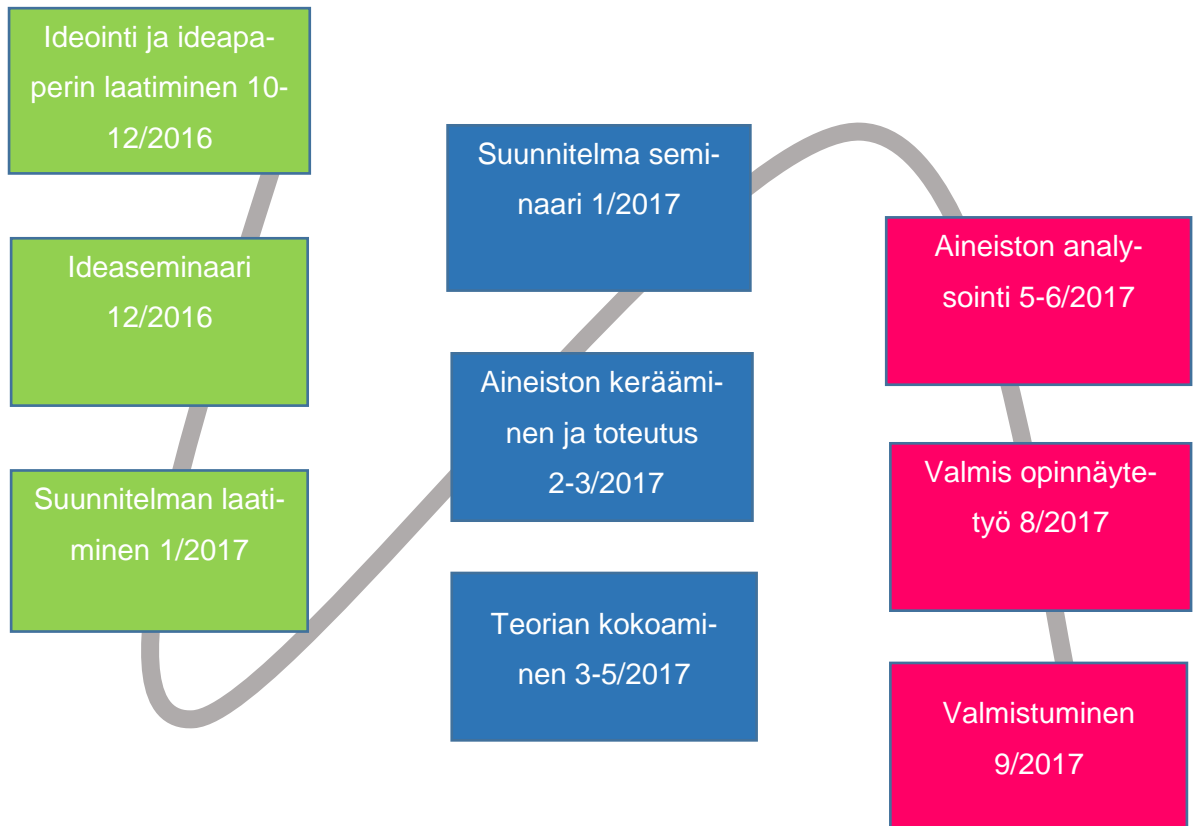
11 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena, jonka katsoimme soveltuvan työhömme parhaiten sen monipuolisuuden ja syvällisyyden vuoksi. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on menetelmäsuuntaus tieteellisestä tutkimuksesta, jota voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Laadullisen tutkimuksen tarkoitus

on tuoda työn laatu, ominaisuudet ja merkitys esille mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisen tutkimuksen pari on määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus, jossa kuvataan ja tulkitaan työtä numeroiden ja tilastojen avulla. (Laadullinen tutkimus 2015.) Tutkimuksen taustatiedoissa esiintyi myös määrällisen tutkimuksen piirteitä. Määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa tulee esille tutkittavien väliset suhteet ja erot. (Vilka 2007, 14).

Kysely toteutettiin haastattelututkimuksena, jossa nauhoitimme ja litteroimme kaikki haastattelut. Nauhoituksen tarkoituksena oli saada tutkimustuloksista mahdollisimman tarkat. Laadullisessa tutkimuksessa on tyypillistä tutkittavien näkökulmien, merkitysten ja näkemysten huomioiminen. On tärkeää myös ymmärtää tutkittava asia kokonaisuudessaan. (Kananen 2014a, 18.) Laadullisessa tutkimuksessa nähdään yleensä todellisuus moninaisena. Todellisuutta ei voi kuitenkaan muokata oman mielensä mukaisesti. Lähtökohtana pidetään aina kokonaisvaltaista tutkimista. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.)

Opinnäytetyö suoritettiin eri vaiheissa. Aihetta hahmoteltiin jo kesällä 2016, mutta varsinainen ideointi käynnistyi syksyllä 2016. Aiheen varmistuttua saatiin yhteistyökumppani Mannerheimin lastensuojeluliiton isä-lapsiryhmästä. Työ eteni suunnitellun aikataulun mukaisesti. Kuvassa 1 on tuotu esille opinnäytetyön etenemisprosessi vaihe vaiheelta. Ennen haastatteluja kävimme esittäytymässä ja tapaa- massa isiä sekä kerroimme opinnäytetyöstä ja sen tarkoituksesta sekä millä tavoin haastattelut toteutetaan. Opinnäytetyömme aineiston keräsimme haastattelujen avulla, jota varten olimme tehneet kyselylomakkeen (liite 1). Kyselylomakkeen kysymykset olivat teemoiteltu eri aihepiirien mukaan. Itse tutkimuksen tavoitteena oli saada jokaiselta tutkittavalta mahdollisimman rajaamaton ja ohjailematon vastaus itse kysymyksiin. Saatuja vastauksia analysoitiin sisällönanalyysillä laadulliseen tutkimukseen kuuluvalla tavalla. Luokittelutapana käytimme teemoittelua. Teemoiteltu aineisto pilkotaan eri aiheiden mukaan, kun taas tyypitte- lyssä eri teemojen sisältä etsitään yhteisiä asioita. (Laadullisen tutkimuksen analyysi ja tulkinta 2016.)

Kuva 1. Opinnäytetyön prosessi vaihe vaiheelta.

12 LAADULLINEN TUTKIMUS

Laadullisessa tutkimuksessa on lähtökohtana tutkimuskohteen kuvaaminen hänen itsensä näkemänä. Laadullisessa tutkimuksessa kohdetta pyritään ymmärtämään ja tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.) Laadullinen tutkimusote soveltuu tutkimuksessa menetelmäksi erityisen hyvin silloin, kun ollaan kiinnostuneita yksityiskohtaisista rakenteista, merkityksestä ja syy-seuraussuhteista. (Syrjälä ym.1995, 12–13.) Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana pidetään sitä, että kaikilla ihmisillä on kokemusta jokapäiväisestä elämästä. Yleistyksien sijasta analysoidaan merkityksiä, mikä tässä tutkimuksessa tarkoittaa isien kokemuksia ja tuntemuksia eri aihepiireistä. (Robinson 1998, 407–409.)

Valitsimme tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen, sillä sen lähtökohtana on todellisen elämän mahdollisimman kokonaisvaltainen kuvaaminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 152). Laadullinen tutkimus antaa mahdollisuuden keskittyä pieneen määrään tapauksia ja pyrkiä samalla analysoimaan kohderyhmää mahdollisimman perusteellisesti (Eskola ja Suoranta 2005, 13–22, Alasuutari 1995, 28–39).

Laadullisessa tutkimuksessa tärkeimpänä asiana ei ole aineiston määrä vaan laatu. (Eskola & Suoranta 2005, 18.) Laadullisessa tutkimuksessa kohderyhmä valitaan harkinnanvaraisesti eikä satunnaisotannalla. Tutkittavaksi valitaan tarkoituksella sellainen kohde, joka mahdollistaa perehtymisen ilmiöön mielekkäästi ja syvällisesti. (Kiviniemi 2001, 68.)

12.1 Aineiston keruumenetelmä

Menetelmää eli metodia pidetään monisäikeisenä käsitteenä. Sen kautta pyritään saamaan tarvittavat vastaukset ja tieto. Tavoitteena on pyrkiä käytännön ongelmien ratkaisemiseen. Menetelmän valinnassa otetaan huomioon se, millainen menetelmä sopii parhaiten ongelman ratkaisuun. Yleisimpiä käytettäviä menetelmiä ovat kyselylomakkeet, haastattelut ja havainnoinnin eri muodot. (Hirsjärvi ym. 2009, 183–185.)

Haastattelu on joustava menetelmä ja sopii mainiosti monenlaisiin tarkoituksiin. Haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa ja tiedonhankintaa voidaan suunnata tai tarkentaa haastattelun aikana sekä saada esiin vastausten taustalla olevia motiiveja. Tutkimukseen voi saada lisää tukea keskustelun kautta tulevasta lisäinformaatiosta ja myös ei - kielellisestä viestinnästä. Haastattelun etuina pidetään tavallisesti tutkittavan subjektiivisuutta, että osallisuutta. Vastaukset haastattelusta voidaan yhdistää laajempaan kontekstiin. Haastattelussa on mahdollisuus huomioida aiheen tai vastausten monitahoisuus ja tarvittaessa selventää sekä syventää niitä. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 34.)

Haastattelijalla tutkimuksen kohteena on haastateltavan kertoma sisältö. Haastattelijan läsnäoloa vaikuttaa aina tilanteeseen ja haastateltavan vastauksiin. (Hirsjärvi – Hurme 2000, 49 – 52.) Haastattelututkimuksella on erityinen tarkoitus sekä osallistujaroolit. Tutkimuksessa haastattelijalla on tietämätön osapuoli ja haastateltavalla on taas tieto asiasta. Haastattelu käynnistyy tutkijan aloitteesta, joka myös ohjaa tai ainakin suuntaa keskustelua oikeisiin puheenaiheisiin. (Ruusuvaori – Tiittula 2005, 22.)

Haastattelutyylejä voi olla monenlaisia. Haastattelu voi olla joko yksilö- tai ryhmähaastattelu. Yksilöhaastattelua käytetään yleisimmin menetelmänä ja se on aloittelevalle haastattelijalle yleensä helpoin tapa. Ryhmähaastattelun lisäksi käytetään myös parihaastatteluja. Ryhmähaastattelu kohdennetaan usealle haastateltavalle samaan aikaan. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 61.) Yksilöhaastattelua tehdessä on ajatuksena, etteivät muut henkilöt pääse sekaantumaan ja vaikuttamaan keskusteluun. Haittapuolena voi olla, että tutkittava voi tuntea tilanteen olevan keinotekoinen, jolloin hän ei ole normaalioloinen ja huomio saattaa kiinnittyä liikaa kysymyksiin ja tutkijaan. (Routio 2005, 95.)

12.2 Teemahaastattelu

Tässä opinnäytetyössä aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua eli teemahaastattelua. Teemahaastattelun kautta pystyttiin ohjaamaan haastattelun kulkua siten, ettei sitä kontrolloitaisi koko ajan. Teemahaastattelu tarjosi hyvät puitteet meidän tutkimukselle, koska se mahdollisti strukturoitua haastattelua suuremmat mahdollisuudet yksilöllisten mielipiteiden esittämiseen samalla tarjoten haastattelijalle tietyt raamit liikkua. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että tutkija tietää haastattelun teemat etukäteen, mutta kysymysten muodot ja järjestys saattavat muuttua haastattelutilanteessa. (Eskola & Suoranta 2005, 80–100; Hirsjärvi ym. 2001, 195–197.)

Teemahaastattelua käytetään varsinkin silloin kun halutaan selvittää vähän tunnettuja tai tiedettyjä asioista ja kun aihe on arka. (Metsämuuronen 2005, 226). Haastattelu sopii tutkimusmenetelmäksi myös, kun ei tiedetä millaisia vastauksia on odotettavissa tai kun vastaus pohjautuu haastateltavan omin kokemuksiin. Menetelmää käytetään myös silloin, kun jotain tietoa halutaan syventää jostakin asiasta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35.) Haastattelun etuna on, että sen kautta voidaan huomioida haastateltavat joustavasti sekä kerättyä tietoa eri tilanteista. (Hirsjärvi ym. 2008, 200–201).

Teemahaastattelua on hyvä käyttää, kun tarkastellaan tunteellisesti herkkiä asioita tai kysymyksiä. Teemahaastattelulla voidaan saada myös paljon tietoa asioista, joista tutkittava ei välttämättä ole tottunut puhumaan päivittäin, kuten arvot, aikomukset ja aatteet. (Åstedt-Kurki & Heikkinen 1994, 420.)

12.3 Sisällön analyysi

Aineistomme analysointimenetelmä oli sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on yksi perustutkimusmenetelmistä ja sitä käytetään laadullisissa tutkimuksissa sekä määrällisen tutkimuksen avointen vastausten analysoinnissa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.) Sisällönanalyysillä pyritään objektiivisesti ja järjestelmällisesti luokittelemalla löytämään merkityksiä tekstistä ja luomaan kokonaisuus joka on selkeä, mielekäs ja yhtenäinen lisäten samalla aineiston informaatioarvoa. Pelkistämävaiheessa ilmaisuja ohjaa esiin nostettavat asiat mihin vastauksia halutaan saada tutkimuksella. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

Sisällönanalyysin tavoitteena on kuvata tiivistetyssä, pelkistetyssä ja yleisessä muodossa tutkimusmateriaali. Analyysin tekoon ei ole mitään yhtenäistä ohjetta. Tutkijan tulee etukäteen päättää se, mitä hän analysoi. Sisällön analyysissä tutkimusaineistosta erotetaan samankaltaisuudet ja erilaisuudet, jolloin aineistoa kuvaavien luokkien tulee olla toisensa poissulkevia, että yksiselitteisiä. (Latvala - Vanhanen - Nuutinen 2003, 23). Analysointi alkaa siitä, kun päätetään, mikä osa

aineistosta otetaan tutkimuksen kohteeksi. Yleensä tämä määritellään tutkimuskysymysten perusteella. Kun aineisto on eroteltu, se luokitellaan, tyypitellään tai teemoitellaan. Viimeisenä sisällönanalyysissä on yhteenveto tuloksista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 90 – 93.)

Tutkija voi käyttää joko induktiivista tai abduktiivista analyysia. Induktiivisessa keskeistä on aineistolähtöinen sisällönanalyysi, kun taas abduktiivisessa analyysissä pyritään puolestaan todentamaan teoritiedosta nousevia oletuksia haastattelutiedon perusteella. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 136.) Käytimme tutkimuksessa aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä saadaan vastaus tutkimuskysymyksiin käsitteitä yhdistelemällä, etenemällä empiirisestä aineistosta käsitteellistä aineistoa kohti. Aineisto tulee liittää teoreettisiin käsitteisiin ja luokitellut kategoriat ja niiden sisältö kuvataan tuloksissa. Johtopäätösten yhteydessä pyritään ymmärtämään, mitä asia merkitsee tutkittavalle eli ymmärtämään tutkittavien omat näkökulmat. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112–113.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on kolmivaiheinen. Ensimmäisenä aineisto pelkistetään, joka tehdään litteroidusta aineistosta tiivistämällä tai pilkkomalla keskitetyen tutkimuskysymykseen. Toisena ryhmitellään aineisto, jolloin etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Tässä analysointivaiheessa luodaan tutkimuksen rakenteelle pohja sekä saadaan tutkittavasta ilmiöstä alustavia kuvauksia. Kolmantena aineisto abstrahoidaan, eli erotetaan oleellinen tieto tutkimuksen kannalta ja luodaan teoreettisia käsitteitä aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–111.)

Tutkimusaineiston keräämisen jälkeen se muutetaan tutkittavaan muotoon. Tämä tarkoittaa haastatteluaineiston kohdalla esimerkiksi nauhoituksen litterointia eli muuttamista tekstimuotoon. Litterointi helpottaa aineiston analysointia huomattavasti. (Vilkkä 2005, 115.) Aloitimme analysoinnin litteroimalla nauhoitetun haastatteluaineiston teemoittain.

Aineiston luokittelu on hyvin tärkeää analyysissä. Sen avulla luodaan pohja tai kehys haastatteluaineiston käsittelylle. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 147–150.) Tässä opinnäytetyössä käytimme teemoittelua luokittelutapana. Haastattelu toteutettiin kyselylomaketta avuksi käyttäen. Olimme jakaneet kysymykset jo eri teemojen mukaan, joka helpotti haastateltaessa kysymysten esittämistä ja myöhemmin aineiston analysointia. Teemat olivat taustatiedot, isyys, lapsi, vuorovaikeus ja tunnettyöskentely. Kyseisten teemojen avulla etsittiin vastauksia tutkimuskysymyksiin aineistosta. Lisäksi täydensimme tutkimusvastauksia suorilla sitaateilla, jotka tukivat tutkimusvastauksia. Erilaisten kuvioden käyttö työssä tuki tulosten luettavuutta ja ymmärrettävyyttä. Kuviot tukevat kirjoitettujen tulosten havainnoimista ja niitä käytetään silloin, kun tutkimuksessa nostetaan esille laadullisia аспекteja, kuten vertailuja ja suhteita. (Hirsjärvi ym. 2009, 322, 328.) Analysoitava aineisto käsiteltiin nimettömänä ja se hävitettiin analysoinnin jälkeen sähköpostiosoitteiden ja puhelinnumeroiden lisäksi.

12.4 Tutkimuksen eettisyys

Hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti tutkijan tulee noudattaa tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja kuten huolellisuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta sekä tutkimustyössä että tulosten esittämisessä. Hyvä tieteellinen käytäntö on, että tutkimustekstissä mainitaan tiedon alkulähteet sekä niiden aiempi soveltaminen. Tieteellinen käytäntö edellyttää myös, että tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu laadukkaasti. (Vilkka 2005, 30–33 & Clarkeburn & Mustajoki 2007, 27.)

Kaikille haastateltaville tulee antaa tarpeeksi informaatiota tutkimuksen tavoitteista ja luonteesta sekä tuotava esille vastaamisen vapaaehtoisuus. Myös anonyymius ja luottamuksellisuus on varmistettava erityisesti silloin, kun aiheena ovat arkaluonteiset asiat. Tutkittavalta ei saa salata oleellisia asioita, jotka voivat loukata tutkittavan arvokkuutta tai ihmisarvoa. Haastateltaessa tulee huomioida myös vastaajan emotionaaliset valmiudet tutkimukseen osallistuessa. Haastattelukysymykset saattavat aiheuttaa joskus vastaajassa jopa ahdistusta ja tuntuu

kohtuuttomilta, vaikka kysymys itsestä tuntuisi harmittomalta. Tutkijan tulee olla herkkä huomioimaan tutkimuksen mahdolliset ongelmakohdat ja huomioida ne haastattelun kulussa. (Eskola & Suoranta 2003, 56–59.) Muutamissa haastattelutilanteissa huomasimme, että esitetty kysymys aiheutti isompiakin tunnereaktioita, muttei niinkään ahdistusta. Haastateltavat olivat hyvin avoimia ja toivat omat mielipiteensä ja ajatuksensa avoimesti esille.

Tutkimus toteutettiin hyvien eettisten periaatteiden mukaisesti. Lähetimme yhteistyökumppanille tiedotteen, jossa kerrottiin opinnäytetyön aihe, haastattelujen ajankohdat ja sen, että työ tehtäisiin yksilohaastatteluna. Lisäksi olimme useita kertoja sähköpostin ja puhelimen välityksellä yhteydessä yhteistyökumppaniin. Luotimme haastateltavien omaan asiantuntijuuteen isyydestä ja siihen, että he tiesivät ennakkoon tarpeeksi tutkimusaiheemme ja sen sisällöstä yhteistyökumppanimme kautta. Näemme tutkimusaiheemme valinnan hyvin eettisenä kysymyksenä, koska yksi pohjimmista ajatuksista tutkimuksellemme on ollut ajatus isien ja lasten välisen vuorovaikutuksen ja tunnetyöskentelyn tärkeydestä ja näkyvyyden parantamisesta.

12.5 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen analyysiin sisältyy paljon tulkintoja. On kuitenkin olemassa joitakin kriteerejä, jotka tutkijan olisi hyvä pitää mielessä tarkasteltaessa tutkimusta ja sen luotettavuutta. Haastattelijan tulee muistaa, että tutkijalla ja tutkittavalla on omat maailmat, jotka koostuvat heidän omista kokemuksistaan. Tutkija voi tuoda tulkinnassaan esille itselleen tuttuja asioita ja jättää vieraammat asiat vähempään huomioon. Tutkija tulkitsee asiat omasta näkökulmastaan käsin ja vieraat asiat tulisi ajatella tutkijan maailmassa uutta luovana toimintana. Mönesti myös tutkijan oma mielenkiinto vaikuttaa tulkintojen tekemiseen. (Metsämuuronen 2006, 206 – 207.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse on keskeisin luotettavuuden kriteeri. Luotettavuuden arvioinnissa otetaan huomioon tutkijan omat ratkaisut ja valinnat. Tutkijan tulee pystyä perustelemaan ja kuvaamaan omia valintojaan koko tutkimusprosessin ajalta. (Vilkka 2005, 158–160.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkentaa tutkimuksessa toteutuneiden eri vaiheiden esille tuominen, kuten haastatteluajat ja niiden olosuhteet sekä mahdolliset häiriötekijät. Luokittelut on pystyttävä perustelemaan ja kuvaamaan lukijalle, kuten myös se millä perusteella tehdään johtopäätökset. Tätä varten voi esittää suoria sitaatteja ja muita autenttisia dokumentteja. (Hirsjärvi ym. 2014, 232–233.) Työssä onkin pyritty nostamaan esille isien omia kommentteja monesta eri kohdasta.

Tutkimuksemme teoreettisessa viitekehyksessä olemme käyttäneet ajankohtaisia ja luotettavia lähteitä. Olemme perehtyneet aikaisempiin tutkimuksiin monipuolisesti sekä vertailleet saamiamme tuloksia niihin. Mielestämme luotettavuutta lisää myös se, että tulokset ovat monelta osin yhteneväisiä aiheesta aiemmin tehtyjen tutkimusten kanssa, siltä osin, kun niitä aikaisemmin on tutkittu.

Haastatteluaineiston luotettavuutta lisää sen laatu, jota voidaan parantaa hyvän haastattelurungon avulla sekä varautumalla syventäviin kysymyksiin ennalta haastattelussa. Haastatteluvaiheessa laatuun vaikuttavat lisäksi tila, käytetty välineistö sekä haastattelijan ammattitaito. Haastattelujen litterointi tulee tehdä mahdollisimman pian, huolellisesti sekä johdonmukaisesti aineiston laadun tukemiseksi. Aineiston luokittelu vaikuttaa lisäksi tutkimuksen laatuun. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 184–185.)

Aineistonkeruumenetelmä oli tutkimuskysymyksiimme nähden sopiva, samoin kohderyhmän olimme rajanneet tarkasti palvelemaan tutkimuksen tarkoitusta. Tärkeintä ja oleellisinta kohderyhmässä oli isyys. Haastattelutilanteiden toteutus sujui mielestämme hyvin. Haastateltavat saivat itse valita mieleisen ja rauhallisen haastattelupaikan sekä ajankohdan haastattelulle. Yritimme parhaamme mukaan luoda rauhallisen ja rennon ilmapiirin, jotta haastateltavilla olisi helpompi keskittyä

kysymyksiin ja olla avoin. Meille välittyi tunne, että haastateltavat puhuivat avoimesti ja rehellisesti. Osa heistä toi esille myös aiheita, joita ei haastattelurungossa tuotu esille. Näitä emme työssämme raportoi suoraan, vaan ne toimivat lähinnä meille hyvänä taustatietona haastateltavan maailmasta ja elämäntilanteesta.

13 TUTKIMUKSEN TULOKSET

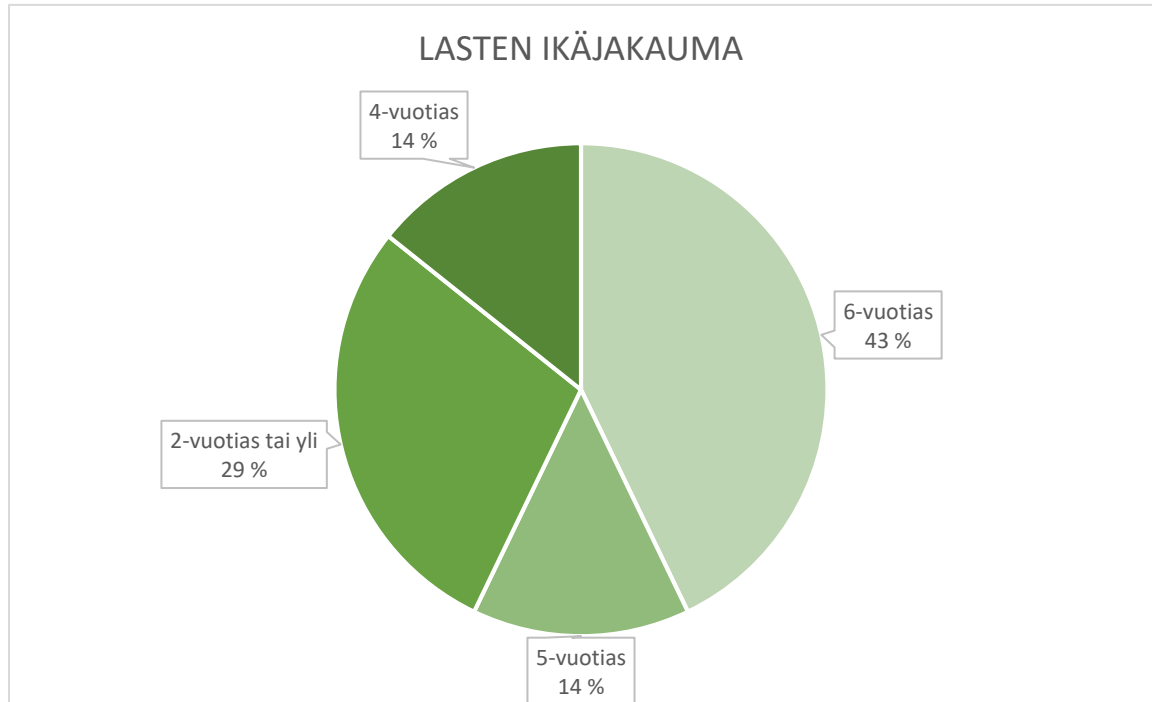
Haastattelut toteutettiin 27.3. – 9.4.2017 välisenä aikana haastattelututkimuksena. Isiä tiedotettiin saatekirjeen avulla ennen varsinaisia haastatteluja. Haastatteluaikat sovittiin Doodle-ajanvarauskalenterin kautta, josta isät saivat valita heille sopivat haastatteluajat. Myös isä-ryhmän vetäjä muistutti isiä haastatteluajoista. Haastatteluun osallistui yhteensä viisi isää, joka olikin meidän tavoitteemme. Haastattelussa oli taustatietojen lisäksi 15 kysymystä. Kysymykset jakautuivat neljään eri teemaan, joihin jokainen sai vastata haluamallaan tavalla. Tuomme seuraavissa kappaleissa esille tehtyjen haastattelujen kautta saadut tulokset. Tulokset esitellään tutkimusongelman ja -kysymysten kautta. Teemahaastattelun runko tukee teoreettista viitekehystä sekä tutkimusongelmaa. Lisänä olemme liittäneet suoria lainauksia, joiden tarkoitus on kuvata ja elävöittää tarkemmin tutkittavaa aihetta.

13.1 Taustatiedot

Vastaajista 60 % oli 30–40 vuotiaita ja 40 % oli 41–50 vuotiaita. Haastateltavien ikä kysyttiin taustatiedoissa lähinnä ikäjakauman vuoksi, mutta tutkimustulosten kannalta se ei ollut oleellinen tieto. Siviilisäätyä kysyttiin taustatietojen toisena kysymyksenä. Vastaajista kolme oli naimisissa ja kaksi avoliitossa.

Lasten lukumäärää pidimme oleellisena asiana, koska sillä oli vaikutusta isien vastauksiin erityisesti vuorovaikutustilanteissa. Vastaajista kolmella isällä oli 1 lapsi, yhdellä 2 lasta ja yhdellä kolme lasta. Tyttöjä oli 4 ja poikia 4, joten lasten

sukupuolet jakautuivat tasaisesti. Kaikkien haastateltavien lapset olivat alle peruskouluikäisiä. Kuvassa 2 tulee esille lasten ikäjakaumat.

Kuva 2. Lasten ikäjakaumat

13.2 Isyys

Vastauksista kävi ilmi, että jokainen isä koki isyyden muuttuneen vuosien varrella. Isyys koettiin muuttuneen luontevammaksi ja tasa-arvoisemmaksi. Lähes jokainen isä koki, että isät ottavat nykyisin enemmän vastuuta lapsen kasvusta ja kehityksestä ja viettävät lastensa kanssa enemmän aikaa. Jokainen isä peilasi isyyttä omaan lapsuuteen, jolloin koettiin, että isät olivat perheessä työssäkävijöitä ja äidit hoitivat yleensä lapsia kotona. Tunteiden osoitukset ja läsnäolo koettiin vähäiseksi lähes jokaisen lapsuudessa.

"On mielestäni muuttunut siihen suuntaan, että isät ottavat vastuuta lapsen kasvusta ja kehityksestä"

"Monella tapaa hellyyden osoituksia ja rakkauden tunnustuksia ei näytetty"

"Ennen isä oli työssäkävijä ja äiti kotona"

Kysyttäessä isyyden vaikutusta sinuun, jokainen isä koki isyyden vaikuttaneen suuresti heidän elämään. Jokainen isä koki isyyden vaikuttaneen heihin positiivisesti. Isyyden koettiin rauhoittavan, pistäneen arvomaailman uusiksi ja harrastusten jääneen vähemmälle. Yksi isä koki tässä kohtaa isyyden vaikuttaneen myös ystävyssuhteisiin siinä mielessä, ettei voi samaan tapaan tavata ystäviä. Toisaalta hän koki, että on vaan hyväksyttävä, että on lapsia ja puoliso ja jostain on silloin luovuttava.

"On se valtava vaikutus, on muuttanut kaiken"

*"Se on pistänyt arvomaailman ihan uusiksi. Sanotaan, että vanhemmuus kasvat-
taa, niin olen kokenut, että on pakko kohdata ne asiat, että jostain on pakko luopua"*

"Asiat kääntyi pääläelleen, kun lapsi syntyi. Ennen sai työstä kiksejä enemmän kuin vapaa-ajasta, nykyisin perheestä"

Vaikutusta sosiaalisiin suhteisiin koettiin neljän haastateltavan kohdalla. Yksi haastateltava koki, ettei isyys ole vaikuttanut ollenkaan sosiaalisiin suhteisiin vaan päinvastoin. Muut neljä kokivat, että kaverisuhteita on karissut ja suhteet joissa eletään samanlaista lapsiperhearkea, ovat vahvistuneet. Kaksi isää tuo suoraan esille, että ystävyssuhteille ei ole aikaa samalla tavalla kuin ennen.

"Kyllä isyys on muuttanut kaiken, ystävyys on muuttunut. Ei ole aikaa mitä ystävyys vaatii, vanhat säilyy, mutta uusien luomiseen ei ole aikaa."

Tunne-elämän osalta isät kokivat isyyden vaikuttaneen heihin suuresti eri tavoilla. Yksi isistä ajatteli kysymykseen vastatessaan vaimoansa, jonka kanssa koki, ettei rakkaus ole vähentynyt. Kuitenkin hänen mielestä arki on muuttunut, eikä yhteistä aikaa ole, jolloin voisi yhdessä käydä jossain. Toinen isistä kertoi asioiden menevän tunteisiin, kun on omasta lapsesta kyse. Hän kertoi olevansa eroperheestä, jonka vuoksi tunteet vaikuttivat enemmän häneen. Tunteiden näyttämistä ja niistä puhumista hän ei pelännyt. Kolmas isä kertoi, ettei lapsen syntyessä olisi uskonut, miten uuteen ihmiseen voi kiintyä niin vahvasti. Neljäs isistä toi ilmi, ettei ole kokenut sellaisia tunteita koskaan, vaikka on ollut parisuhteessa pitkään. Isyys on opettanut näyttämään tunteita ja sanoittamaan niitä. Lapsen tunteiden kautta on onnistunut tunnistamaan myös omia tunteita. Viides isä kokee myös isyyden vaikuttaneen tunne-elämään. Hän kuvailee itseään tunteelliseksi, jolle tunteiden merkitys on erityisen tärkeää. Hän kuvailee lapsen syntymää elinikäiseksi suhteeksi, jonka eteen tekisi kaiken. Tunnesiteen hän kokee voimakkaana lapsiin.

"Ei ole vaikuttanut tunteisiin. Arki muuttuu, yhteistä aikaa ei ole, eikä päästä mihinkään"

"Oma lapsi on aina oma ja vaikuttaa tunteisiin" Lapsen syntymä on ehkä herkistänyt"

Yleiseen terveyteen vaikutusta kysyttäessä isät toivat esille hyvin erilaisia vastauksia. Eniten isät toivat esille elämäntapamuutoksia. Kaksi isää koki, ettei isyys ole vaikuttanut millään tavalla yleiseen terveyteen. He kokivat, että eniten isyys on vaikuttanut elämäntapoihin, jossa toisen isän mielestä lapsi on keskiössä ja tämän vuoksi ei voi mennä ja tehdä mitä tahansa. Näistä toinen isä koki pikkulapsiarjen olevan väsyttävää ja velvollisuuksia täynnä. Hänellä isyys vaikutti elämäntapoihin eniten tupakanpolton lopettamisen ja alkoholin vähenemisen vuoksi. Kolmas isä kertoi, että hermot menevät helposti eikä osaa keskittyä omaan itseensä. Elämäntavoista hän myös mainitsi baarireissujen vähentyneen. Neljäs isä toi esille, että flunssat tulevat paljon helpommin, mutta mielenterveyteen isyys on

vaikuttanut positiivisesti. Harrastukset hänen kohdalta ovat jääneet ja liikkuminen jäänyt vähemmälle. Tämäkin isä toi esille, että tupakointi loppui ja alkoholin käyttö väheni huomattavasti lapsen myötä. Viides isä kertoi isyyden vaikuttavan terveyteen siten, että lapsen myötä elämällä on todella iso merkitys ja isänä olo on tärkeä lapselle. Lapsi piristää mielialaa ja pistää enemmän liikkeelle. Isyyden myötä myös ruokailurytmit ovat normalisoituneet ja yleinen vointi on parantunut. Myös hänen kohdallaan alkoholin käyttö on vähentynyt.

"Ei ole millään tavalla vaikuttanut, ei heikentänyt tai parantanut"

"Viikonlopuksi ryypäämään mökille, ei mahdu enää kalenteriin"

"Ei kerkeä harrastamaan niin paljon kuin ennen"

Kysyimme, onko isyys vaikuttanut johonkin muuhun, jolloin isät joutuivat hieman pohtimaan vastausta. Kaksi isää ei osanneet sanoa, vaikuttiko isyys johonkin muuhun. Kolmas isistä taas toi esille, että isyys vaikuttaa erityisesti kaikkeen muuhun kuten sosiaalisiin suhteisiin, parisuhteeseen sekä rahan määrään. Neljäs isistä toi esille, että isyys on vaikuttanut auttamisen haluun ja on vahvistanut tämän myötä myös mahdollista tulevaisuuden ammatinvalintaa. Viides isistä koki isyyden vaikuttavan itseluottamukseen, varsinkin kun tuntee olevan lapselle tärkeä. Isyyden myötä on opittu yksinkertaistamaan asioita sekä keskustelemaan asioista.

"Eipä tule mitään mieleen, ei tietääkseni."

"Mä sanoisin, että kaikkeen muuhun. Sosiaaliset suhteet kärsivät, rahaa ei ole..."

Viimeisenä kysymyksenä kysyimme isyys teemasta, mikä isyydessä on parasta. Jokainen isä vastasi yksimielisesti kysymykseen oma lapsi. Kaksi isää koki, että

lapsen kanssa oleminen ja lapsen kehityksen näkeminen niin hyvässä kuin pahassakin oli parasta. Kolmas isistä koki isyyden tuovan arvostusta työmaailmassa ja vieraiden ihmisten kesken. Hän toi esille myös ihmisen tarkoituksen suvun jatkamisessa ja koki, että isyys muuttaa miehen. Neljäs isistä nautti siitä, että lapsesta oli tullut hänelle kaveri ja he voivat tehdä asioita yhdessä. Viides isä koki lapsien olevan punainen lanka elämälle. Vaikka muut asiat elämässä muuttuisivatkin, lapset edustavat pysyvyyttä.

"Lapsen kanssa saa joka päivä nähdä kasvamista, lapset tuovat niin ison ja tärkeän paletin elämään."

"Isyydessä parasta on oma lapsi. Ei siinä pysty kuvailemaan yhtä tai kahta asiaa."

13.3 Lapsi

Kysymyksessä oletko kokenut lapsesi kasvatuksessa haasteita, neljä isää koki haasteita päivittäin, jossa nousi esille lapsen tottelemattomuus. Kasvatustilanteissa mikä toimii tänään, ei toimi huomenna. Erityisesti yksi isä olisi kaivannut neuvolasta enemmän vinkkejä lapsen kasvatukseen syntymän jälkeen. Neuvoja ja ohjeita muilta ihmisiltä oli saanut laidasta laitaan, mutta todellisissa kasvatustilanteissa ne eivät olleet toimineet. Omien reaktioiden hillitseminen haasteellisissa tilanteissa oli vaikeaa ja myös se, että osaisi kulkea lapsen rinnalla. Yksi isä ei kokenut haasteita lasten kasvatuksessa vaan, pohti miten saisi yhteneväiset kasvatuskäytännöt puolison kanssa ja saisi keskusteluyhteyden kasvatukseen liittyvistä asioista. Kolme isää totesi, että lapsiahan ei voi kasvattaa, vaan lapset kasvattavat itse itseään ja heistä yksi kuvasi, että lapsen tulee saada kokeilla asioita, kantapään kautta oppii parhaiten. Vanhempien tehtävä on luoda turvallinen ympäristö, jossa lapsi saa kasvaa. Yksi isä totesi, että vanhemman tärkein tehtävä on antaa lämpöä ja rakkautta sekä valvoa, ettei lapsi vahingoita itseään. Lapset katsovat mallia omista vanhemmistaan.

"Ois tosi kivaa, jos tottelisi ja tekisi niin kuin isä haluaisi."

"Se kasvatustyö on, sitä olosuhteiden luomista."

"Kyllä lapset ite itseään kasvattaa."

"Sanot sä mitä tahansa, arki toimis paremmin, jos lapsi tottelisi."

Kysymyksessä, onko jokin vaihe ollut haasteellisempi lapsen kasvatuksessa, neljä isää koki haasteellisimpana ensimmäisen vuoden lapsen syntymän jälkeen. Yksi isä totesi, että oli vaikea löytää oma rooli isänä, kun äiti oli niin tiiviisti lapsen kanssa. Hän ei pystynyt hoitamaan lasta, jolloin koki olevansa vähän turha. Oma rooli oli lähinnä äidin tukemista ja arjen askareista huolehtimisesta. Kaksi isää kuvasi alun olevan todella rankkaa, jolloin unen laatu ja määrä vaikuttavat negatiivisesti yleiseen jaksamiseen. Toinen heistä totesi, että älkää ainakaan ensimmäisen vuoden aikana erotko, koska hormonit vaikuttavat äidin mielentilaan. Hän kertoi, että äidin väsymyksen näkeminen oli pahinta, jolla oli vaikutusta myös heidän parisuhteeseen. Yksi isä koki ensimmäisen lapsen kohdalla huonommuutta ja epävarmuutta isänä, sekä kertoi sen olevan haasteellisinta aikaa lapsen kasvatuksessa. Vain yksi isä ei kokenut haasteita ensimmäisen vuoden aikana vaan haasteet lapsen kasvatuksessa tuli esille myöhemmin lapsen ollessaan jo hoidossa. Hän koki haasteet kasvatuksessa normaaliksi kasvukipuiluksi, jota ei osannut mitenkään erityisesti eritellä.

"Oma rooli oli haasteellista löytää siis aluksi."

"Olen kokenut haasteita ja huonommuuden tunnetta isänä."

"Aina sanotaan, että ensimmäinen vuosi on se haasteellisin. Kyllä mä sen allekirjoitan."

Kysymyksessä miten tuet lapsesi kasvua, kaikki isät korostivat hyvien tapojen opettelua, etenkin kohteliaat käytöstavat nousivat haastattelujen pohjalta esille. Kaksi isää halusi keskustella lastensa kanssa, mitkä asiat on sallittuja ja mitkä taas eivät. Toinen heistä kertoi, että kehumisella ja kiittämällä on positiivinen vaikutus lapsen kasvuun sekä piti erityisen tärkeänä, ettei ketään saa satuttaa. Kaikki isät kannustivat lastaan tutustumaan ja tekemään asioita, jotka kiinnostivat heitä. Kaksi isää korosti, etteivät he halunneet laittaa lastaan mihinkään muottiin, vaan lapsi itse saa valita mitä haluaa tehdä. Toinen heistä nosti esille, ettei tahdo täyttää omia toiveita, mitä itse ei saanut lapsena. Yksi isä kertoi tukevan kaikin mahdollisin keinoin esimerkiksi sanoittamaan tunne-elämää mistä kiukku tulee ja taas päinvastoin mistä tulee ilo sekä kuvailemaan kumpi tunne on mukavampaa. Hän halusi tuoda esille sen, ettei lapsi saa kiukulla ja raivoamisella asioita periksi vaan asioista neuvottelemalla päästään parhaimpaan lopputulokseen. Hän pyrkii tukemaan lasta katkaisemalla sukupolvelta toiselle siirtyvät asiat, jotka tulevat näkyviin lapsen käytöksessä erilaisissa tilanteissa. Yksi isä haluaisi opettaa lapselle sen, että aina voi tulla kysymään ja häneltä saa tukea sekä neuvoa. Hän halusi olla läsnä lapsen kasvun tukemisessa.

"Oikeastaan haluan, et pääsee kokeilemaan sellaisia juttuja, mitä en omassa lapsuudessa päässyt kokeilemaan."

"Kannustan asioissa mitkä ovat mielekkäitä, ettei pidä olla niin kriittinen."

"Tuen siinä, että oppis mahdollisimman kohteliaaksi ja tällaisia päivittäisiä taitoja."

13.4 Vuorovaikutus

Haastattelussa miten tärkeänä koet vuorovaikutuksen lapsesi kanssa, jokainen isä piti sitä erittäin tärkeänä. Yksi isä totesi, kun on hyvä ja luottamuksellinen vuo-

rovaikutus, silloin kaikkien asioiden käsittely on helppoa. Hänen tapa oli perustella asioita lapselle, jolloin lapsi ymmärsi paremmin miksi tehdään näin. Huutamalla lapselle hänen mielestään ei päästä toivottuun lopputulokseen. Jokainen isä totesi, että kommunikointi on todella tärkeää kanssakäymistä lapsen kanssa. Vuorovaikutusta toteutetaan juttelemalla, pitämällä lasta sylissä, pussailen ja kantaen eli monipuolista vuorovaikutusta hyödyntäen sekä viettämällä paljon aikaa lapsen/ lasten kanssa. Vuorovaikutuksessa ilmeillä ja eleillä on suuri vaikutus, jota yksi isä korosti ja samalla hänellä oli pyrkimys poistaa lapsen käytöksestä halventavat ilmeet sekä puuttua niihin tietoisesti. Hänen mielestään lapsen kanssa keskusteleminen ja keskusteluyhteyden ylläpitäminen on merkittävää vuorovaikutuksen onnistumiselle. Toinen isä korosti, että lapsen kanssa ei voi saada yhteyttä, jos ei juttele hänen kanssa. Kolme isää kertoivat, etteivät aina ymmärrä mitä lapsi haluaa.

"Erittäin tärkeänä, silloin kun on hyvä ja luottamuksellinen vuorovaikutus, niin ihan kaikkien asioiden käsittely on helppoa."

"Se on todella tärkeää, se on a ja o."

Osaatko tunnistaa lapsesi tarpeita, neljä isää totesi, ettei täysin osannut tunnistaa. Varsinkin silloin se koettiin haasteelliseksi, jos lapsi ei puhu. Yksi isä koki tunnistavansa lapsen tarpeet, eikä nähnyt siinä mitään ongelmaa. Kaksi isää haluaa pitää rajoista kiinni sekä olla perheessä samoilla linjoilla kumppanin kanssa. Yksi isä nimesi nälkä, väsymys ja itku ovat asioita, jotka hänen on helppo tunnistaa ja reagoida niihin. Hänen mielestään säännölliset nukkumaanmenoajat sekä ruokailuajat ovat auttaneet arjen sujumiseen. Rajojen asettaminen nousi esille muutamien isien puheista, jossa vaikeimmaksi asiaksi koettiin samalla linjalla oleminen kumppanin kanssa. Toiset kertoivat olevansa löyhempiä kasvattajia kuin kumppani, jolloin turhan tiukat rajat pyritään minimoida. Tervettä järkeä käyttäen kaikkiin asioihin, niin arki sujuu helpommin.

"Nälkä, väsymys ja itku ovat ihan selkeätä."

"Varmaan joo, pystyn tunnistamaan, kun lapsi puhuu."

Neljä isää ei tiedostanut suurempia haasteita lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Asiat mitkä nousivat pinnalle, olivat säännöt joita lapset eivät noudattaneet sekä se kun sanotaan lapselle, niin viesti ei mene perille. Yksi isää totesi, että onko hänen tapa esittää asiat huonosti tai epäselvästi? Suurimmaksi osaksi kuitenkin, arki sujuu hyvin. Yksi isä kertoi, että lapsi kokeilee kuka pyörittää rulettia ja vaatii koko ajan olemaan siklalla tilanteen mukaan. Säännöt eivät aina auta, vaikka niitä olisi paljon. Yksi isä koki rajojen asettamisen hankalaksi, koska tunsivat antavansa lapselle helposti periksi.

"Se on tää kun sanoo, ei mene viesti perille."

"Ei mitään hirveitä ja ylitsepääsemätöntä, ei siinä ole."

13.5 Tunnetaidot

Kaikki isät ilmaisevat tunteita lapsille niin sanallisesti kuin fyysisesti muun muassa pussaillen ja halaillen sekä silittäen. Yksi isä nimesi ilmaisevansa kaikilla kanavilla esimerkiksi auditiivisesti, kinesteettisesti ja olemalla läsnä. Jokainen isä kertoi näyttävänsä ilon tunteet, mutta myös negatiiviset tunteet tuodaan esille, miksi olen vihainen tai mikä ärsyttää. Kaksi isää toi aidosti esille myös huutavansa lapselle, kun on vihainen. Yksi isä kertoi itkevänsä lapsen kanssa näin ollen näyttävänsä oman pahan olon tunteet. Toinen isä kertoi näyttävänsä kyllästy-miseen asti rakkauden tunteet lapselle.

"Otan syliin halaan ja pussaan."

"Saatan itkeä lapsen kanssa ja myös huutaa, kun olen vihainen."

Kysymyksessä onko tunteiden näyttäminen helppoa tai vaikeaa, jokainen isä totesi tunteiden näyttäminen olevan helppoa. Yksi isä korosti omien tunteiden merkitystä esimerkiksi, jos on vihan tunne päällä, niin silloin kertoi menevänsä ottamaan happea. Tuottaa välillä vaikeuksia, ettei itseltä mene yli. Yksi isä kertoi, että omien tunteiden kokeminen tällä hetkellä oli vaikeaa, mutta totesi, että niitä on ja niiden esille tuominen ei ole vaikeaa. Yksi isä kertoi olevansa herkkä ja näyttävänsä tunteita sekä niiden näyttäminen on helppoa. Yksi isä peilasi omaa lapsuutta, vaikka isä ei osannut sanoittaa tunteita, niin hän näytti ne tekojen kautta. Hän korosti, että nykyään miesten tulisi olla enemmän isiä kuin miehiä. Hänelle tunteiden näyttäminen oli tärkeää.

"Olen herkkä ja näytän tunteita ja se on helppoa."

"Jos itellä on vihan tunne, menen ottamaan happea."

Haastattelussa miksi tunteiden näyttäminen on helppoa tai vaikea, kaikkien isien kohdalla tuli esille, että jokainen haluaa näyttää myönteiset, että negatiiviset tunteet aidosti lapsille. Osa isistä ei halunnut jatkaa sukupolvelta toiselle jatkunutta perinnettä, ettei tunteita näytetty tai niistä puhuttu. Päinvastoin haastatteluun osallistujat halusivat näyttää omat rakkauden tunteensa lapselle sekä halusivat lapsen kokevan olevansa rakastettu. Yksi isä kertoi tunteiden näyttämisen olevan helppoa, kun on niin läheinen lapsen kanssa ja isyyden myötä näyttää enemmän tunteita myös kumppanille. Toinen isä koki elämän olevan rikkaampaa, kun on tunteita ja ei ole olemassa vääriä tunteita sekä tunteiden näyttämisestä ei voi olla haittaa.

"Omassa lapsuuden kodissa ei näytetty tunteita, päätin että varmasti näytän, jos saan lapsia."

"Tunteiden puhumisesta ei voi olla haittaa."

Jokainen isä pyrki reagoimaan lapsensa tunteisiin, jos lapsella oli paha mieli, niin ottamalla syliin tai viereen sekä lohduttamaan silittämällä lasta. Yksi isä kertoi kysyvän lapselta, millä fiiliksellä olet? Jos huomaa lapsen pahanolon tunteen. Yksi isä kertoi, että lapsi saa näyttää tunteet, kunhan ei ole vaaraksi itselle. Hän halusi kysellä lapselta jälkikäteen, millainen tunne oli?

"No yritän olla aikuisen järkevästi, jos lapselle sattuu jotain, niin isi lohduttaa."

Kysymyksessä millaiset tunteet koet haasteelliseksi, suurin osa isistä koki voimakkaat tunteet, kuten esimerkiksi vihan tunteen haasteelliseksi. Myös vihan tunteen seuraamukset itsessä, mietitytti isiä. Millä tavoin hillitä omat tunteet, kun hermostuu. Yksi isä nosti esille ristiriitaisuuden tunteen, jos lapsella on hysteerinen naurukohtaus päällä, niin onko surua vai iloa. Kateuden tunne oli hänen mielestä hankalaa, millä tavoin suhtautua siihen. Aikaisemmin todettu tottelemattomuus herätti monessa isässä haasteellisia tunteita.

"Voimakkaat tunteet, viha on haasteellista."

"Välillä käy hermoille, pelottaa mitä itsessä herättää."

Pääosin kaikki isät kokivat itsensä hyväksi isäksi, yksi isä koki olevansa johdonmukainen, oikeudenmukainen ja osaa pitää rajat. Yksi isä totesi, että haluaa olla parempi isä kuin oma isä.

"Uskon, että lapsi sanoo, että hyvä isä."

"Pyrkimys hyvään isyyteen on olemassa"

14 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimusongelmiimme liittyvät kysymykset käsittelivät isän näkökulmaa ja niiden analyysit perustuvat isien haastattelujen antamiin vastauksiin. Ensimmäinen tutkimuskysymys koskee sitä, miten tärkeänä isät kokevat vuorovaikutuksen lapsen kanssa. Tutkimuskysymyksissä kaksi ja kolme tarkisteltiin miten isät ilmaisevat tunteita lasta kohtaan sekä millaisia haasteita isät ovat kokeneet lapsensa kasvatuksessa.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla selvisi, että jokainen isä piti isän ja lapsen välistä vuorovaikutusta erittäin tärkeänä. Inkinen & Poikkimäki toteavat, että isän ja lapsen välisen vuorovaikutuksen edellytyksenä on lapsen vakavasti ottaminen. Hyvän ja luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen merkitystä pidettiin tärkeänä, koska sen katsottiin helpottavan arjen sujumista. Mannerheimin lastensuojeluliitto (2017) toteaa varhaisen vuorovaikutuksen tuovan lapselle perusturvallisuutta ja luottamuksen tunnetta, joka heijastuu myöhemmällä iällä muihin ihmissuhteisiin ja luo hyvän pohjan itsetunnolle, minäkuvalle sekä empatiakyvyn kehittymiselle.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että vuorovaikutus lapsen kanssa oli merkityksellistä heille isänä ja sitä toteutettiin eri aistikanavien kautta, jossa korostui sanallinen- ja non-verbaalinen viestintä sekä viettivät paljon aikaa lastensa kanssa. Kronqvist & Pulkkinen (2007, 86) mainitsee, että lapsi oppii vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa havainnoimaan ja tulkitsemaan ilmeitä, eleitä sekä ymmärtämään sosiaalisia tilanteita. Haastatteluista isät nostivat esille ilmeiden ja eleiden merkityksen, sekä kokivat fyysisen kosketuksen olevan tärkeässä roolissa lapsen ja isän keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutuksen onnistumiselle isät toivat esille lapsen kanssa keskustelun ja keskusteluyhteyden tärkeyden. Aro & Laakson (2011, 60) mukaan vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä pitää sisällään paljon arjen kohtaamista, jossa välitetään ja vaihdetaan tunteita sekä tietoa. Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että isät olivat aidosti

vuorovaikutuksessa lastensa kanssa sekä viettävät aikaa heidän kanssa ja tämän johdosta he kokivat isyyden erittäin merkityksellisenä asiana.

Toisen tutkimuskysymyksen avulla haluttiin saada selville, miten isät ilmaisevat tunteita lasta kohtaan. Tutkimustulosten perusteella isät osoittivat sanallisesti, että fyysisesti tunteita lapsia kohtaan. Kanninen & Sigfrit (2012, 92) mukaan sensitiivinen aikuinen kykenee ilmaisemaan lapselle aitoja myönteisiä tunteita, jossa välittyy lämmin ääni ja katse sekä hymy. Jokainen isä koki tunteiden näyttämisen olevan helppoa. Niin myönteiset kuin negatiivisetkin tunteet haluttiin näyttää aidosti lapsille. Tunteiden näyttämistä peilattiin myös omaan lapsuuteen. Sukupolvelta toiselle vanhaa perinnettä, jossa tunteita ei näytetty, eikä niistä puhuttu, ei haluttu jatkaa omille lapsille. (Syrjälä 2005,11) Lapsilla, jotka ovat saaneet riittävästi myönteistä palautetta ja vanhempien tukea, on paremmat edellytykset selvitä tulevassa elämässä. Nämä ovat rakennusaineita itsearvostukselle ja niiden kautta syntyy tunne siitä, että itseän sekä toisiin voi luottaa.

Haastatteluissa nousi esille, että isät kokivat tunteiden näyttämisen tärkeäksi sekä halusivat lapsen kokevan olevansa rakastettu. Peltonen & Kullberg - Piilola (2005, 57) teorian mukaan aikuinen on avainasemassa lapsen minäkuvan kehitymisessä. Lapsen kannalta on tärkeää tuntee olevansa rakastettu sekä hyväksytty. Haastattelussa yksi isistä koki elämän olevan rikkaampaa tunteiden näyttämisen myötä ja hän koki, ettei väärää tunteita ole olemassa. Koivunen & Lehtinen (2015,143) mukaan, kaikenlaiset tunteet ovat sallittuja, mutta huono käyttäytyminen ei ole suotavaa. Haastattelujen pohjalta voidaan päätellä, että kaikki isät ilmaisevat lapselle aitoja tunteita, jossa välittyy rakastava ja lasta kunnioittava ote. Osa isistä toi lapselle näkyväksi myös kielteisen tunnemaailman, jota sanoitettiin ja perusteltiin ääneen. Mielestämme haastateltavat isät osaavat tuoda näkyvästi tunteensa esille lasten kanssa sekä sanoittaa omia tunteitaan. Tämä on äärimmäisen tärkeää lapsen kehityksen ja tunne-elämän kannalta, jotta lapsi oppii mallin erilaisten tunteiden hyväksymisessä ja ilmaisemisessa.

Kolmannen tutkimuskysymyksen avulla selvitettiin, millaisia haasteita isät kokivat lapsensa kasvatuksessa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että melkein kaikki isät kokivat haasteita päivittäin lapsen kasvatuksessa, josta esille nousi lapsen tottelemattomuus. Hautamäki (2008, 128) mainitseekin, että vanhemman rooliin kuuluu tuoda lapsen elämään tietynlainen järjestys ja ennakoitavuus rajojen ja yhteisten pelisääntöjen kautta. Lisäksi isien omien tunteiden hillitseminen, koettiin välillä hankalaksi. Haapsalo (2016, 31) tuo esille, miten vanhemman täytyy kestää ja ottaa vastaan lapsen erilaiset tunnepurkaukset, sekä myöskin hallita omat tunteensa. Vanhemman on hyvä tiedostaa omat tunteet ja olla lähtemättä mukaan lapsen kiukkuun sekä hermostuessaan hillitä omat tunnereaktionensa ja säilyttää tilanteessa hallinnan tunne. Jalovaaran (2009, 53) mukaan vanhemman tulisi kyetä kanavoimaan kielteiset tunteet ulos ilmaisemalla ne myönteisellä toiminnalla ja sanoilla. Tutkimuskysymyksessä esille nousi vielä isien halu tarjota turvallinen ympäristö lapsen hyvälle kasvulle sekä antaa lämpöä ja rakkautta. Yhteiset kasvatuskäytännöt saattavat joskus aiheuttaa ristiriitoja perheessä, kuten yksi isä toi esille. Mielestämme nykypäivänä puhutaankin enemmän vanhempien erilaisista kasvatuskäytännöistä. Onkin ilo huomata, miten isät pohtivat omia näkemyksiä lasten kasvatukseen liittyvistä asioista. Lopuksi kysymysten pohjalta voidaan todeta, että isät ottavat vastuuta lapsen hyvinvoinnista ja kasvatuksesta, jossa korostuu vuorovaikutus sekä läsnäolo.

15 POHDINTA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Opinnäytetyöprosessimme alkoi aiheen valinnalla kesällä 2016, jolloin teema isistä ja lapsista hahmottui. Hyvin nopeasti tämän jälkeen ideamme isien ja lasten välisestä vuorovaikutuksesta ja tunnetyöskentelystä varmistui. Saimme alkuun yhteistyökumppanin Tyynelän kehittämiskeskuksesta, johon tarkoituksemme oli tehdä tutkimus erityisesti isä-hankkeessa. Jouduimme kuitenkin sivuuttamaan tämän projektin, koska tutkimuksen onnistuminen oli epävarmaa projektiluontoisen hankkeen jatkumisen johdosta. Olimme hieman epävarmoja tämän jälkeen ai-

heen onnistumista, mutta onneksemme saimme tilaustyön tämän jälkeen Man-
nerheimin lastensuojeluliiton isä-lapsiryhmältä. Olimme isä-lapsiryhmän vetäjän
kanssa yhteydessä monesti tutkimukseen liittyen ja kävimme myös ennakkoon
tapaamassa isiä, ennen varsinaista haastattelua.

Työn teorettinen viitekehys oli alusta alkaen selvä. Työmme käsittelisi isyyttä,
isien ja lasten välistä vuorovaikutusta ja tunnetyöskentelyä, jonka pohjalta ru-
pesimme itse tutkimuskysymyksiä miettimään. Halusimme tuoda vuorovaikutuk-
sen ja tunnetyöskentelyn rinnalle myös teoriaa isyyden muutoksista, roolista,
merkityksestä ja isyyden eri muodoista vanhemmuutta ja lapsen kehitystä unoh-
tamatta, koska vanhemmalla on merkittävä rooli lapsen kasvussa ja kehityk-
sessä.

Teoriaa löysimme isien ja lasten välisestä vuorovaikutuksesta ja tunnetyöskente-
lystä vaihtelevasti. Isän ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta löytyi niin tuo-
reempaa kuin vanhempaakin tietoa, mutta tunnetyöskentely aiheena osoittautui
haastavammaksi teorian suhteen. Yhteistä tietoa isien ja lasten välisestä vuoro-
vaikutuksesta ja tunnetyöskentelystä emme löytäneet lukuisista etsinnöistä huoli-
matta.

Elämäntilanteen muutoksen kautta kolmannen opinnäytetyöhön osallistuvan hen-
kilön poisjäänti toi haastetta työmme toteutukselle. Oli mietittävä työn toteutumisen
aikataulua uudestaan. Työ lähti kuitenkin etenemään hyvää vauhtia ja yhtey-
denpito Skypen ja puhelimen kautta oli päivittäistä. Avoimuus, luottamus ja hyvä
yhteistyö sujuivat koko opinnäytetyöprosessin ajan ja prosessista jäi hyvä mieli.
Olemme molemmat määrätietoisia naisia ja sovituisia asioista kiinnipitäminen on
meille tärkeää sekä sen vuoksi työn eteneminen oli kitkatonta. Opimme molem-
mat paljon niin teorian kuin tutkimuksenkin kautta, mutta varsinaisesti opinnäyte-
työn tekeminen oli opettavaisin kokemus. Työn aikana oli hetkittäin epävarmuu-
den ja väsymyksen tunteita, johtuen itselle asetetusta aikataulusta. Autoimme
kuitenkin toinen toistamme väsymyksen tultua, joka oli tärkeää työn jatkumisen

kannalta. Työn kirjoittaminen ja sen eteneminen sujui odotettua paremmin. Hetkittäiset lepo hetket työstä auttoi ja mieli oli taas avoimempi ja selkeämpi työhön. Ennen kaikkea työ lisäsi meidän ammatillista osaamista ja ymmärrystä isien kanssa tehtävään yhteistyöhön, jota voidaan hyödyntää tulevaisuudessa.

Koulutusohjelmamme ei käsitellyt kaikkea työssämme esiintyvää teoriaa, mutta omien työtehtävien ja elämässä opitun kautta, osasimme peilata sitä työhömme. Myös laajaan teoriamäärään tutustumisen edesauttoi työtämme todella paljon. Löytämämme tieto teorian kautta opetti meille paljon uutta, samalla syventäen vanhaa tietoaamme. Haastavaksi koimme tutkimuksessa eri käsitteiden merkityksen. Vaikka menetelmäopinnoissa käsiteltiin laadullista tutkimusta, koimme, että tieto ja oma taito eivät olleet täysin riittäviä. Ohjausta ja tukea saimme kuitenkin työhömme niin ohjaavalta opettajalta kuin muiltakin asiantuntijoilta.

Jälkeenpäin miettien kyselylomakkeen tekemiseen olisimme tarvinneet enemmän tietoa ja apua. Koimme, että kysymykset olisivat voineet olla osittain enemmän tutkimusongelmaan vastaavia. Esimerkiksi kysymys: Onko isyys muuttunut sinusta vuosien varrella, ei täysin vastaa tutkimusongelmaamme. Kysymys antoi kuitenkin vastauksen siihen, miten isät kokivat isyyden muutoksen vuosien varrella. Kysymysten osalta teemahaastattelu oli mielestämme kuitenkin paras ratkaisu, sillä tämän kautta saimme mielestämme luotettavampaa ja avoimempia vastauksia isiltä kuin kyselylomakkeen kautta. Haastattelussa pystyi tarvittaessa antamaan hieman ohjeistusta kysymykseen, joka kyselylomakkeeseen vastatessa ei olisi ollut mahdollista. Kyselylomakkeen vastaukset olisivat saattaneet olla myös suppeampia, kuin haastattelussa saadut vastaukset.

Olemme todella kiitollisia kaikille haastateltaville, jotka päästivät meidät hetkeksi kurkistamaan ajatuksiinsa ja elämäänsä. Joissakin haastatteluissa koettiin tunteikkaita hetkiä käsiteltäessä haastavia tilanteita, mutta kaikki haastattelut onnistuivat niin aikataulutuksen kuin haastattelujenkin osalta todella hyvin.

Haastattelujen kautta saatu tieto palveli hyvin meidän tavoitteita. Vastaukset saimme jokaiselta viideltä haastatteluun osallistuvalla isältä, jotka olivat hyvin kattavia. Saimme paljon hyvää tietoa tutkimuskysymyksiimme sekä yksi tärkeimmistä tavoitteista saada isän ääni esille, onnistui erittäin hyvin. Vastauksista löytyi yllättävän paljon yhtäläisyyksiä isien ja teorian välillä. Tämä kertoo mielestämme siitä, että haastatelluilla oli tietoa ja taitoa isyyden suhteen ja he olivat oikeita isiä vastaamaan kyselyymme.

Isien ja lapsen välisen vuorovaikutuksen ja tunnetyöskentelyn tukeminen herättävät kysymyksiä. Tuetaanko isien ja lasten välistä vuorovaikutusta ja tunnetyöskentelyä tarpeeksi? Otetaanko isät tarpeeksi huomioon esimerkiksi neuvoloissa? Haluavatko isät tukea näihin asioihin? Tunnistavatko isät avun tarpeen? Onko isille tarpeeksi vertaisryhmiä, joissa voi ko. asioista keskustella?

Monesti isät voivat olla vaikeita omasta isyydestään, koska voivat olla epävarmoja omasta isyydestään tai kokea sen epämiehekkääksi. Mikäli isyyttä tuodaan enemmän esille ja isän osallisuus otetaan paremmin huomioon, saa isyys suuremman merkityksen koko yhteiskunnassa sekä henkilökohtaisella tasolla. Nykyisin edistetään työelämässä enemmän lapsi- ja perhekeskeistä mallia, jossa lapsi ja perhe nähdään kontekstissaan. Aihetta tutkimalla ja lisäämällä tietoutta autetaan ymmärtämään isää, lasta ja koko perhettä koko yhteiskunnan tasolla. Myös yksinhuoltajaisät ja perheet, joissa lapsella on vanhempana kaksi isää, hyötyvät tutkimuksista, jotka kohdistuvat isyyden merkitykseen. Ennen kaikkea opinnäytetyö lisäsi meidän ammatillista osaamista ja ymmärrystä isien kanssa tehtävään yhteistyöhön, jota voidaan hyödyntää tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön pohjalta nousi esiin erilaisia jatkotutkimusaiheita. Mietimme, että jos isät eivät kuuluisi mihinkään isä-lapsikerhoon, olisivatko vastaukset olleet samanlaisia? Tässä tutkimuksessa isät ovat olleet erityisen valveutuneita omasta isyydestä sekä vuorovaikutuksesta. Mielestämme tutkimustulokset olisivat saattaneet olla erilaisia isien kanssa, joilla ei ole kokemusta tällaisesta isä-ryhmästä.

Mietimme myös olisiko vastaukset eronnut haastatteluun nähden, mikäli kyselytutkimus olisi tehty esimerkiksi webropol-kyselynä? Tällöin vastaukset olisivat voineet jäädä pinnalliseksi ja suppeammaksi. Haastattelututkimus antaa mahdollisuuden päästä syvällisemmin tutkimusaiheeseen. Mielenkiintoista olisi ollut tehdä haastattelu myös eri perhemuodoille, jolloin eroavaisuuksia olisi saattanut esiintyä vastauksissa enemmän.

LÄHTEET

Aalto, I. 2012. Isyyden aika. Historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskusteluissa. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Ahvenainen, O, Ikonen, O. & Koro, J. 2001. Johdatus erityiskasvatuksen käyttöön. Vantaa: WSOY.

Ahonen, L 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Alasuutari, P. 1995. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Aro, T. & Siiskonen, T. 2004. Millaista on hyvä tuki? Teoksessa T. Siiskonen, T.

Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 164-175. PDF- dokumentti. Saatavissa: https://moodle.xamk.fi/pluginfile.php/859136/mod_assign/intro/Aro_Siiskonen_Millaista_on_hyv%C3%A4_tuki.pdf. [viitattu 1.4.2017].

Bradley, R. H. 2007. Parenting in the breach. How parents help children cope with developmentally challenging circumstances. Parenting: Science and Practice.

Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.

Eerola, Petteri (2009): Lapsikeskeisempi isyys – kolme tarinaa nuorten koulutettujen miesten astumisesta isyyteen. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/36817>. [viitattu 29.5.2017].

Eerola, P. & Mykkänen, J. (2014) Isyyskokemusten jäljillä. Teoksessa Eerola, P & Mykkänen, J. (toim.) Isän kokemus. Tampere. Gaudeamus Oy.

Eerola, P. & Mykkänen, J. 2015. Paternal masculinities in early fatherhood: dominant and counter narratives by Finnish first-time fathers. Journal of Family Issues.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.

Goleman, D. 1997. Tunneäly. Lahjakkuuden koko kuva. Helsinki: Otava.

Goleman, D 2014. Aivot ja tunneäly uusimmat oivallukset. 1 painos. Parainen: Tasapaino-oppaat.

Haapsalo, T. Kirkkopelto, K. & Repo, L. 2016. Mun ja sun juttu. Lasten sosiaalisten taitojen vahvistaminen kiusaamisen ehkäisyssä. Helsinki: Lasten Keskus.

Halme, N. 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo. Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. Tampereen Yliopisto. Helsinki. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66490/978-951-447794-2.pdf?sequence=1>. [viitattu 1.6.2017].

Hamari, I & Parkkinen, I. 2016. Isien ja lasten yhteinen aika ja vuorovaikutus: Isien kokemuksia ja näkemyksiä. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016083113927>. [viitattu 25.5.2017].

Hautamäki, Airi (2008) Naisen yksilöllistymisen mahdollisuus ja hinta – oman äänen löytäminen ja äitiys. Teoksessa Anja Riitta Lahikainen & Raija-Leena Punamäki & Tuula Tamminen (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY

Heikkilä, M & Luumi, P. 2003. Rakasta lasta - Suojele lapsuutta. Helsinki: LK-kirjat.

Hellsten, T. 1999. Vanhemmuus vastuullista vallankäyttöä. Jyväskylä: WSOY.

Hellström, M. 2010. Sata sanaa kasvatuksesta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, Sirkka. & Hurme, Helena. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S, Remes, P & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huilla, M. & Isokoski, S. 2013. Lapsen tunnetaitojen ja itsetunnon vahvistaminen esi- ja alkuopetuksessa. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu- tutkielma. Saatavissa: http://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/inline/huilla_ja_isokoski_2013.pdf. [viitattu 13.5.2017].

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Häkki, A, Kuokkanen, H, Virolainen, A. 2014. Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Porvoo: Bookwell Oy.

Inkinen, A. & Poikkimäki, S. 2010. Isän kanssa – arkena ja sunnuntaina.

Isokorpi, T. 2004. Tunneoppia parempaan vuorovaikutukseen. Jyväskylä: PS kustannus.

- Jalovaara, E. 2009. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Jyväskylä: Media-pinta
- Jaykody, R. & Kalil, A. 2002. Social fathering on low-income, african american families with preschool children. *Journal of Marriage and Family* 64.
- Juvakka, E. & Viljamaa, J. 2002. Miehen mittainen isä. Helsinki: Ws Bookwell.
- Jämsä, J. & Kalliomaa, S. 2009. Isyyden kielletyt tunteet. Väestöliitto. Helsinki: Vammalan kirjapaino.
- Kananen, Jorma 2014a. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu.
- Kangaspunta, T. 2014. Pienten lasten tunteet ja tunteiden merkitys lasten arjessa. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/123456789/43893>. [viitattu 27.5.2017].
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kauppila, R. A.2005. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Jyväskylä: PS- Kustannus.
- Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Jyväskylä: PS Kustannus.
- Koivunen, P 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Koivunen, P-L & Lehtinen, T 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajalle. Jyväskylä: PS- kustannus
- Kokkonen, M. & Siponen, U. 2005. Sosioemotionaaliset taidot terveystiedon tavoitteina.
- Korhonen, M, 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. Joensuu. Joensuun yliopistopaino
- Kristeri, I. 2002. Vahvaan vanhemmuuteen. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Kronqvist, E-L & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityspsykologia. Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Kähkönen, P. 2005. Ilman isää olisi vaikeaa. Isän läsnäolon merkitys kuudesluokkalaisten lasten elämässä. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/93023/gradu00778.pdf?sequence=1>. [viitattu 5.4.2017].

Laadullisen aineiston analyysi ja tulkinta 2016. Kajaanin ammattikorkeakoulu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-mate-riaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta>. [viitattu 14.6.2017].

Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisessa verkostossa. Helsinki: kustannusosakeyhtiö Otava.

Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2003. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>. [viitattu 24.4.2017]

Lundán, A. 2012. Konstit vähissä? Ratkaisuja haastaviin kasvatustilanteisiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017. Kasvu ja kehitys. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/0_1-vuotias/vuorovaikutus/. [viitattu 4.5.2017]

Mattila, K. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus

Marsiglio, W. & Roy, K. 2012. Nurturing dads. Social initiatives for contemporary fatherhood. New York. Sage.

McAdams, D. 1988. Power, intimacy and the life story. Personological inquiries into identity. New York: The Guilford Press.

Metsämuuronen, J. 2005: Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus.

Muurinen Anna-Kaisa, 2014. Nykyvanhemmuuden haasteet kotikasvatuksessa. Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. Pro-gradu tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201412221563>. Viitattu 20.5.2017.

- Mykkänen, J & Aalto, I. 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>. [viitattu 2.4.2017]
- Mykkänen, J 2010. Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimijuus.
- Nummenmaa, L. 2010. Tunteiden psykologia. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Peltonen, A & Kullberg- Piilola, T 2005. Helsinki: Lasten Keskus.
- Psouni, E. 2005. Vanhemmuus ja kiintymyssuhteet. Teoksessa Hansson, Jorunn & Oscarsson, Christina (toim.) Onnellinen lapsuus. Kirja vanhemmille. Helsinki: Otava.
- Puolimatka, T. 2011. Kasvatus, arvot ja tunteet. Toinen painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Rautiainen Mari (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Käyttäjän opas 2. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Robinson, Guy M. 1998. Methods and Techniques in Human Geography. Wiley, J. & Sons Ltd:Midsomer Norton.
- Routio, Pentti 2005: Kyselevät tutkimustavat. Verkkodokumentti. Saatavissa: <http://www2.uiah.fi/projects/metodi/kirja.doc>. [viitattu 16.6.2017].
- Ruusuvuori, Johanna – Tiittula, Liisa (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere. Osuuskunta Vastapaino
- Sajaniemi, N, Suhonen, E, Nislin, M, Mäkelä, J-E 2015. Stressin säätely. Kehityksen, vuorovaikutuksen ja oppimisen ydin. Jyväskylä: PS- kustannus.
- Saarinen, M & Kokkonen, M 2003. Tunneäly. Kohti kokonaista elämää. Helsinki: WSOY.
- Saarni, C.1997. Emotional Completeness and Self- regulation in childhood. Teoksessa P. Salovey & D. Sluyter (toim.) Emotional development and emotional intelligence. Educational implications. New York: basic books.
- Sinkkonen, J. 2003. (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isänkanssa. Helsinki: WSOY.

Spock, B, 1990. Vanhemmuus. Helsinki: WSOY.

Suomen mielenterveysseura, 2017. Tunnetaitojen oppitunti. Saatavissa: <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/kehitt%C3%A4mistoiminta/lapset-ja-nuoret/alakoulu/tunnetaitojen-oppitunti>. [viitattu 5.5.2017]

Suomen mielenterveysseura, 2017. Vuorovaikutustaitoja voi oppia. Saatavissa: <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia>. [viitattu 25.5.2017]

Syrjä, J. 2005. Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1995. Laadullinen tutkimus. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Tervonen, E. 2015. Merkityksellisiä kaikki omalla tavallaan- Lastentarhaopettajien lapsikäsitäisiä lappeenrantalaisessa päiväkodissa. Saimaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/89198/tervonen_elina.pdf?sequence=1. [viitattu 5.4.2017]

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Van den Arend, Elina & Liukkonen, Jenni 2009. Isän syli – Tutkimus isyydestä ja varhaisesta vuorovaikutuksesta. Saimaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4975/Liukkonen_Jenni_ja_van_den_Arend_Elina.PDF?sequence=1. [viitattu 25.5.2017]

Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY

Virtanen, M. 2015. Kuusi askelta tunnetaitajaksi. Emotionaalisen osaamisen kehittämismalli opettajalle. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Åstedt-Kurki, P. - Heikkinen, R-L. 1994. Two approaches to the study of experiences of health and old age: the thematic interview and the narrative method. Journal of Advanced Nursing 20.

TIEDOTE 6.3.2017

Hei,

Olemme kaksi sosionomi opiskelijaa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä isien ja lasten välisestä vuorovaikutuksesta ja tunnetyöskentelystä isien näkökulmasta. Hienoa, että olemme saaneet teidät mukaan työhömmme.

Kävimme tutustumassa sunnuntaina 5.3.2017 isä-lapsi- ryhmään ja kerroimme samalla opinnäytetyöstämme paikalla oleville. Aikomuksemme oli aikaisemmin tehdä webropol sekä teemahaastattelu, mutta pohtiessamme asiaa tarkemmin, päädyimme pelkästään teemahaastatteluihin. Haastattelut pidämme viikolla 12-13 ja haastatteluun toivomme vähintään viidestä seitsemään osallistujaa. Haastattelun teemoina ovat mm. isän ja lapsen välinen vuorovaikutus, kiintymyssuhde, isyyden merkitys, isän rooli ja tunnetaitojen merkitys.

Olemme varanneet kolmelle isälle jo haastatteluajat ja seuraavat ajat löytyvät Doodlesta ajanvarauskalenterista. Mikäli kyseiset ajat eivät sinulle sovi, niin otathan yhteyttä meihin sähköpostin välityksellä. Alla linkki ajanvarauskalenteriin.

<http://doodle.com/poll/zr7-egthmddk50v>

Iloisin terveisin

Maria Kääriäinen maria.j.kaariainen@edu.xamk.fi

045 2597601

Minna Summanen minna.maarit.summanen@edu.xamk.fi

050 3040006

TAUSTATIEDOT

- Ikä?
- Siviilisääty?
- Kuinka monta lasta teillä on?
- Lapsen / lastesi sukupuoli?
- Lapsen / lastesi iät?

ISYYS

- Onko isyys mielestäsi muuttunut sinusta vuosien varrella?
- Miten isyys on vaikuttanut sinuun?
Koetko vaikutusta:
 - Sosiaaliisiin suhteisiin
 - tunne-elämään
 - yleiseen terveyteen
 - Johonkin muuhun, mihin?
 - Mikä isyydessä on parasta?

LAPSI

- Oletko kokenut lapsesi kasvatuksessa haasteita?
- Onko jokin vaihe ollut haasteellisempi, miksi?
- Miten isänä tuet lapsesi kasvua?

VUOROVAIKUTUS

- Miten tärkeänä koet vuorovaikutussuhteen lapsesi kanssa?
- Osaatko tunnistaa lapsesi tarpeita (perustarpeet, leikki, opetus, säännöt ja rajat) ja vastata niihin?
- Onko sinun ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa haasteita?

TUNNETYÖSKENTELY

- Miten ilmaiset tunteitasi lastasi kohtaan?
- Onko se helppoa tai vaikeaa?
- Miksi se on helppoa tai vaikeaa?
- Miten reagoit lapsesi tunteisiin?
- Millaiset tunteet koet haasteelliseksi?

